

UNIVERZA V LJUBLJANI
PRAVNA FAKULTETA
KATEDRA ZA MEDNARODNO PRAVO

MAKEDONSKO-GRŠKI SPOR
IN MEDNARODNO PRAVO

DIPLOMSKA NALOGA

Avtorica: Rada Malijanska

Mentorica: as. dr. Vasilka Sancin

Ljubljana, marec 2010

Zahvala

Za neprecenljive nasvete in vztrajno usmerjanje pri pisanju diplomske naloge se iskreno zahvaljujem mentorici as. dr. Vasilki Sancin. Posebna zahvala gre tudi nekdanjemu predsedniku Meddržavnega sodišča Gilbertu Guillaumeu, ki je prijazno posredoval pomemben članek na izbrano temo. Nenazadnje se za vso potrpežljivost in podporo zahvaljujem vsem bližnjim, še posebej mami, očetu, sestri, bratu in fantu.

Rada Malijanska

Ne govorite mi, da je ta problem težak; če ne bi bil težak, ne bi bil problem.

(Pripisujejo Fochu, Ferdinandu, 1851-1929)

Povzetek

Makedonsko-grški spor in mednarodno pravo

Avtorica: Rada Malijanska

Mentorica: as. dr. Vasilka Sancin

Namen diplomske naloge je skozi prizmo mednarodnega prava predstaviti makedonsko-grški spor o imenu, ki je nastal zaradi grškega nasprotovanja imenu »Republika Makedonija«, ustavnemu imenu Makedonije, češ da je z njegovo uporabo ogrožena ozemeljska celovitost Grčije. *Makedonija* naj bi bila namreč po mnenju Grčije del grške zgodovine in tudi že ime grške province. Makedonci nasprotno trdijo, da nimajo ozemeljskih zahtev ter da imajo lastno zgodovino, kulturo in identiteto, kar jim daje pravico, da se imenujejo Makedonci. Iz spora o imenu, ki se je začel z zavrnitvijo priznanja Makedonije s strani Grčije in Evropske skupnosti, se je razvil spor, ki vključuje dve resoluciji VS OZN, enostranske protiukrepe v obliki embarga, postopek pred Sodiščem Evropskih skupnosti in postopek pred Meddržavnim sodiščem. Aktualnost in resnost spora o imenu se danes kaže pri vključevanju Makedonije v Nato in EU. Zaradi grških ugovorov Makedoniji ni bilo izdano vabilo za vstop v Nato, prav tako se bo po napovedih zavlekel postopek njenega vključevanja v EU. Makedonija je dne 17. novembra 2008 zoper Grčijo vložila vlogo pred Meddržavno sodišče. Očita ji kršitev Začasnega sporazuma, s katerim se je Grčija zavezala, da ne bo ugovarjala vlogam za članstvo Makedonije v mednarodnih organizacijah. V nasprotju z navedenim naj bi Grčija ravnala na vrhu Nata v Bukarešti dne 3. aprila 2008, ko je Makedoniji onemogočila izdajo povabila za vstop v organizacijo. Grčija slednjega sicer ne zanika, a poudarja, da je to storila z utemeljenim razlogom, in sicer zaradi nerešenega spora o imenu med državama. Iz navedenega je razvidna tesna povezava med sporom o imenu in sporom pred Meddržavnim sodiščem. Pomemben del diplomske naloge je zato namenjen tudi razčlenitvi zahtevkov in potencialnih ugovorov strank v sporu in razmisleku, kako bi lahko v predloženem sporu odločilo Meddržavno sodišče.

Ključne besede: Makedonija, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija (NJRM), Grčija, spor o imenu, vključevanje v Nato, vključevanje v EU, mednarodno pravo, kršitev mednarodne pogodbe, Meddržavno sodišče.

Abstract

Macedonian-Greek Dispute and International Law

Author: Rada Malijanska

Mentor: Vasilka Sancin, Ph. D.

The purpose of this thesis is to present through the prism of international law the Macedonian-Greek name dispute, which started due to Greek opposition to the name of the "Republic of Macedonia", Macedonia's constitutional name, arguing that the name compromises the territorial integrity of Greece. Greek view is that *Macedonia* represents a part of Greek history and is also already the name of the Greek province. On the contrary, Macedonians claim that they have no territorial claims and that their own history, culture and identity give them the right to call themselves Macedonians. From the name dispute, which began with the refusal to recognize Macedonia by Greece and the European Community, a dispute involving two UN Security Council resolutions, unilateral countermeasures in the form of an embargo, proceedings before the Court of Justice of the European Communities and proceedings before the International Court of Justice evolved. Topicality and seriousness of the dispute is today evident through the problems in the integration processes of Macedonia into the NATO and the EU. Namely, due to Greek objections Macedonia has not received an invitation to join NATO and the integration process into the EU seems to be slowing down as well. On 17th November 2008 Macedonia has submitted an application against Greece before the International Court of Justice. It argues that Greece has violated the Interim Accord, according to which Greece has undertaken an obligation not to raise objections to applications for membership of Macedonia in international organizations. To the contrary at the NATO Summit in Bucharest on 3rd April 2008, Greek prevented the issuance of invitation to Macedonia to join the organization. Greece does not deny the latter, but stresses that there was a reasoned ground for the act, namely the unresolved name dispute. This evidences the close link between the name dispute and the case before the International Court of Justice. Therefore, an important part of this thesis is also an analysis of the claims and the potential objections of the parties to the dispute and the consideration of the possible deliberations of the International Court of Justice.

Key words: Macedonia, Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM), Greece, name dispute, accession process to NATO, accession process to EU, international law, breach of treaty, International Court of Justice.

Kazalo

1.	Uvod	1
2.	Makedonsko-grški spor o imenu	3
2.1.	Stališči držav	4
2.1.1.	Zgodovinski argumenti	4
2.1.2.	Pravni argumenti	6
2.1.3.	Presoja argumentov in splošno o imenih.....	10
2.2.	Posledice spora in njegovo reševanje.....	14
2.2.1.	Priznanje Makedonije.....	14
2.2.2.	Embargo zoper Makedonijo	18
2.2.3.	Podpis Začasnega sporazuma.....	20
2.2.4.	Neuspešna pogajanja za dokončno rešitev spora	23
3.	Včlanjevanje Makedonije v regionalne mednarodne organizacije.....	24
3.1.	Vključevanje v Nato.....	26
3.1.1.	Pogoji in postopek.....	27
3.1.2.	Zavrnitev izdaje povabila za članstvo	28
3.2.	Vključevanje v EU	30
3.2.1.	Pogoji in postopek.....	30
3.2.2.	»Bistvenost« rešitve spora o imenu.....	31
4.	Makedonsko-grški spor pred Meddržavnim sodiščem.....	33
4.1.	Vloga Makedonije zoper Grčijo	34
4.1.1.	Vzpostavitev pristojnosti.....	35
4.1.2.	Zahtevek Makedonije	37
4.1.3.	Dokazovanje odgovornosti Grčije.....	37
4.1.3.1.	Pripisljivost dejanja	38
4.1.3.2.	Kršitev obveznosti po Začasnem sporazumu	40
4.2.	Potencialni ugovori Grčije	41
4.2.1.	Ugovor pristojnosti.....	41
4.2.2.	Razlaga pogodbenega določila.....	43
4.2.3.	Dopusten protiukrep	46
5.	Namesto zaključka	49
6.	Literatura	51

Seznam kratic

BAK	Badinterjeva arbitražna komisija
DKPP	Dunajska konvencija o pogodbenem pravu
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
GS OZN	Generalna skupščina Organizacije združenih narodov
KMP	Komisija za mednarodno pravo
NATO ¹	North Atlantic Treaty Organization (Severnoatlantska zveza)
NJRM	Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN ²	Organizacija združenih narodov
PES ³	Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
PEU	Pogodba o Evropski uniji
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
STO	Svetovna trgovinska organizacija
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije združenih narodov
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi
ang.	angleščina
fr.	francoščina
ipd.	in podobno
n. št.	našega štetja
oz.	oziroma
str.	stran
št.	številka
t.i.	tako imenovan

¹ V nadaljevanju bom kratico NATO iz praktičnih razlogov sklanjala kot besedo Nato.

² Ime OZN bom dosledno uporabljala za Organizacijo združenih narodov in Združene narode, razen pri neposrednem navajanju vira, ko bom ohranila izvorno obliko.

³ S 1. decembrom 2009 je začela veljati Lizbonska pogodba, ki je spremenila ime Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES) v Pogodbo o delovanju Evropske unije. Glej: Prvi odstavek 2. člena, Lizbonska pogodba, Uradni list Evropske unije, C 306/42, 17. december 2007. Zavaljo večje jasnosti, kaj je bilo v danem trenutku merodajno pravo, se bom sklicevala bodisi na PES bodisi na Pogodbo o delovanju EU.

1. Uvod

Makedonsko-grški spor o imenu je že skoraj drugo desetletje pereč problem v mednarodni skupnosti. Pozna ga skoraj vsak in skoraj vsak ima o njem svoje mnenje. Slednje niti ne bi predstavljalo velikega problema, če ne bi bili argumenti skoraj vedno tako parcialni in pristranski. Prav slednje me je spodbudilo k pisanju diplomske naloge z izbranim naslovom. Zanimalo me je, ali je spor mogoče razložiti in rešiti z objektivnimi pravili mednarodnega prava. V dodatno spodbudo mi je bilo dejstvo, da je bil makedonsko-grški spor predložen v sojenje Meddržavnemu sodišču. Gre za t.i. »svetovno sodišče«, ki odloča na podlagi mednarodnega prava, povrh ima tudi izjemen ugled in moralno moč. Že uvodoma pa je treba pojasniti, da sodišče, v kolikor bodo za to izpolnjeni procesni pogoji, ne bo odločalo o sporu o imenu, temveč o tem, ali je Grčija, z izgovorom nerešenega spora o imenu, kršila Začasni sporazum kot ji to očita Makedonija⁴. Gre torej za dva vsebinsko različna spora. Kljub temu bom zaradi njune očitne tesne povezanosti posebno pozornost v diplomski nalogi namenila tudi makedonsko-grškemu sporu, ki ga bo obravnavalo Meddržavno sodišče.

V prvem delu diplomske naloge (2. poglavje) se bom posvetila sporu o imenu v najožjem smislu. Predstavila bom zgodovinske in pravne argumente držav ter nekaj splošnih ugotovitev na področju imen in simbolov držav. Kronološko bom pregledala tudi bistvene posledice spora o imenu ter postopek njegovega reševanja. Posebni poudarki bodo na problematiki priznanja Makedonije, uvedbi embarga, podpisu Začasnega sporazuma ter pogledu, kakšne so možnosti za dokončno rešitev spora.

V drugem delu (3. poglavje) želim prikazati aktualne posledice spora o imenu, to so ovire in zavlačevanja pri vključevanju Makedonije v regionalni mednarodni organizaciji Nato in EU. Ti sta za Makedonijo bistveni strateški prioriteti v zunanji politiki.

Poglavje o včlanjevanju v Nato se povezuje s tretjim delom diplomske naloge (4. poglavje), v katerem bom razčlenila makedonsko-grški spor, ki je bil predložen Meddržavnemu sodišču. Podrobneje bom obravnavala vlogo Makedonije, vključno z razlogi za vzpostavitev

⁴ Namesto imen »Republika Makedonija« in »NJRM«, ki vznemirjata bodisi eno bodisi drugo stran v sporu, bom uporabljala ime »Makedonija«. Zavedam se sicer, da tudi ta rešitev za državi ni najbolj sprejemljiva, a je od naštetih najbolj praktična in prosta konotacij.

pristojnosti sodišča, zahtevkom in dokazovanjem odgovornosti Grčije za mednarodno protipravno dejanje. Opozorila bom tudi na potencialne ugovore Grčije, za katere se zdi, da bodo odprli največ vprašanj; to so ugovor pristojnosti, različne razlage pogodbenega določila in ugovor dopustnosti protiukrepa.

Diplomsko nalogo bom zaključila (5. poglavje) z ugotovitvami in razmišljanjem, ali za makedonsko-grški spor o imenu obstajajo mednarodnopravni argumenti in pravila, po katerih bi se spor lahko rešil, ter katera so najpomembnejša odprta vprašanja, s katerimi se bo verjetno soočilo Meddržavno sodišče pri presoji predloženega spora.

2. Makedonsko-grški spor o imenu

Makedonsko-grški spor o imenu je več kot osemnajst let trajajoč spor med državama, ki kljub naporom mednarodne skupnosti zaenkrat ostaja nerešen. Gre za nasprotovanje Grčije, da se Makedonija imenuje »Republika Makedonija«, kot to izhaja iz njene ustave iz leta 1991, saj meni, da se s tem kažejo makedonske težnje po grški pokrajini, ki prav tako nosi ime Makedonija.⁵ Grčija zato zahteva, da se ime države spremeni tako, da bo jasno razvidna njena geografska lega.⁶ V nasprotnem primeru je Grčija pripravljena ustaviti vključevanje Makedonije v organizaciji Nato in EU.⁷ Kljub zatrjevanju Makedonije, da nima ozemeljskih ambicij in da je to tudi večkrat zapisala v zavezujočih dokumentih, je ta z Grčijo pripravljena skleniti kompromis. Ustavno ime je pripravljena spremeniti, a vendar »ne na račun njene identitete, jezika in kulture«⁸.

Resnost spora o imenu se je pokazala takoj po razglasitvi neodvisnosti Makedonije, ki je imela zaradi izbranega imena velike težave s priznavanjem. Sprva je Grčija preprečila, da bi Evropska skupnost priznala Makedonijo pod njenim ustavnim imenom, čeprav je svetovalna arbitražna komisija za Jugoslavijo jasno zapisala, da Makedonija izpolnjuje vse pogoje za njeno priznanje.⁹ Zatem je Grčija preprečila tudi neoviran vstop države v OZN. Kljub temu, da je bilo v resoluciji VS OZN št. 817 iz leta 1993 ugotovljeno, da država prosilka izpolnjuje vse pogoje za njeno priznanje, ta obenem priporoča GS OZN, naj državo prizna pod začasnim imenom »NJRM«.¹⁰ Naveden dodatni pogoj za priznanje države je po mnenju nekaterih pravnikov v nasprotju z mednarodnim pravom.¹¹ Naslednji višek je spor doživel z uvedbo grškega embarga zoper Makedonijo, zopet z izgovorom nerešenega spora o imenu. EK je

⁵ Sancin, V.: Zaradi ustavnega imena med Makedonijo in Grčijo še vedno vre, Pravna praksa, leto 27, št. 46, 27. november 2008, str. 15.

⁶ Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

⁷ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

⁸ Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia, Goals and priorities, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=308> (5.3.2010).

⁹ Škrk, M.: Recognition of States and its (Non-) Implication on State Succession: The Case of Successor States to the Former Yugoslavia, v: Mrak, M. (ed.): Succession of States, Martinus Nijhoff Publishers, Kluwer Law International, The Hague/London/Boston, 1999, str. 12.

¹⁰ United Nations Security Council, Resolution 817 (1993), S/RES/817 (1993), 7. april 1993.

¹¹ Igor Janev meni, da je resolucija v nasprotju z UL OZN. Janev, I.: Legal aspects of the use of a provisional name for Macedonia in the United Nations system, American Journal of International Law, No. 93, januar 1999. Več v poglavju 2.2.1.

zaradi domnevne kršitve PES zoper Grčijo vložila tožbo, a Sodišče Evropskih skupnosti¹² v zadevi ni imelo priložnosti odločiti meritorno. Po intenzivnih pogajanjih sta državi sklenili sporazum, ki je uredil vrsto medsebojnih odprtih vprašanj na več ravneh, le spora o imenu ne. Kljub temu, da pod pokroviteljstvom OZN in ZDA že vrsto let o tem potekajo intenzivni pogovori in da so pomoč pri pogajanjih ponudili številni politiki¹³, dokončne rešitve spora o imenu še vedno ni.

2.1. Stališči držav

V osnovi gre pri sporu o imenu za vprašanje, kdo bo imel nadzor nad imenom Makedonija oziroma kdo se ima pravico identificirati z Makedoncem. Spor o imenu, zgodovini in teritoriju je »le« odraz tega temeljnega vprašanja.¹⁴ V naslednjih podpoglavij bom predstavila makedonsko in grško stališče o tem, katera skupina se ima pravico identificirati z Makedonci ter katere zgodovinske in pravne argumente za to navajata.

2.1.1. Zgodovinski argumenti

Grško stališče je, da je vse, kar je povezano z Makedonijo ne le grško, temveč izključno grško.¹⁵ Pri tem se Grki sklicujejo na zgodovinski in geografski pomen besede Makedonija.¹⁶ Zgodovinski argument je v tem, da so bili antični Makedonci in njihov najbolj znani vojskovodja Aleksander Makedonski Grki. Med antičnimi in modernimi Grki naj bi obstajala neprekinjena rasna in kulturna povezava, ki naj bi modernim Grkom dajala pravico identificirati se kot Makedonci. Potomci slovanskih plemen, ki so se v Makedonijo naselila v šestem stoletju n. št., torej tisoč let po smrti Aleksandra Makedonskega, se po drugi strani nimajo pravice identificirati kot Makedonci.¹⁷ V skladu z grško nacionalno ideologijo

¹² V ang. Court of Justice of the European Communities. Z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe se je sodišče preimenovalo v Sodišče Evropske unije (v ang. Court of Justice of the European Union). Štirinajsti odstavek 1. člena, Lizbonska pogodba, Uradni list Evropske unije, C 306/16, 17. december 2007.

¹³ Med njimi je pripravljenost pomagati izrazil tudi slovenski premier Borut Pahor. Jakov-Marusic, S.: Slovenia Offers to Help Macedonia, Skopje, 18. januar 2010, <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/25038/> (9.2.2010).

¹⁴ Danforth, L. M.: Claims to Macedonian identity, The Macedonian Question and the breakup of Yugoslavia, Anthropology Today, vol. 9, No. 4, avgust 1993, str. 6.

¹⁵ Danforth, L. M.: The Macedonian Conflict, Ethnic Nationalism in a Transnational World, Princeton University Press, Princeton, 1995, str. 30.

¹⁶ Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

¹⁷ Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 32.

makedonski narod, makedonski jezik in makedonska narodna manjšina v Grčiji ne obstajajo.¹⁸ S preimenovanjem Vardarske banovine v »Socialistično republiko Makedonijo« leta 1944 naj bi maršal Tito umetno ustvaril makedonski narod. Prebivalcem naj bi nadel grško ime Makedonci z namenom, da bi v severni Grčiji izzval nemire¹⁹ in sčasoma združil vse dele širše geografske regije Makedonije, tudi grškega, v novo državo znotraj Jugoslavije.²⁰ Tudi makedonski jezik naj ne bi obstajal, saj so antični Makedonci govorili grško, današnji jezik »prebivalcev Skopja«²¹ pa naj bi bil le slovanski dialekt.²² Grki tudi vztrajno zanikajo obstoj makedonske narodne manjšine v Grčiji, češ da gre le za manjšo skupino »slavofonih Helenov« oz. »dvojezičnih Grkov«, ki imajo grško nacionalno zavest.²³ Zahteve po varstvu človekovih pravic teh ljudi naj bi bile le izgovor za iredentistične zahteve po grški pokrajini Makedonija.²⁴ Tudi drugi, geografski pomen besede Makedonija naj bi dokazoval, da ima pravico do imena Makedonija prav Grčija. Gre za ime širše geografske regije, katere največji del (52%) naj bi bil v Grčiji, medtem ko le manjši del regije (17%) predstavlja današnja NJRM.²⁵ Makedonija naj bi bila poleg tega tudi ime za upravno regijo v severni Grčiji.²⁶ Glede na navedeno pomeni za Grke že sama uporaba imena Makedonija s strani »prebivalcev Skopja« zločin (*felony*), umetnostna tatvina (*plagiarism*), prisvojitvev (*appropriation*) in poneverba (*embezzlement*) grške zgodovine, kulture in identitete. Predvsem pa pomeni direktno grožnjo celovitosti grške države.²⁷

Makedonsko stališče je diametralno nasprotno: Makedonci so edinstven narod z edinstveno zgodovino, kulturo in identiteto.²⁸ Interpretacij o izvoru makedonskega naroda je več. Bolj skrajni makedonski nacionalisti trdijo, da so Makedonci direktni nasledniki antičnih

¹⁸ Danforth, L. M.: Claims..., op. cit., str. 4.

¹⁹ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

²⁰ Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 40-41.

²¹ Grki dosledno zanikajo pravico prebivalcev »Republike Makedonije«, da se identificirajo kot Makedonci, zato jih naslavljajo kot »prebivalci Skopja«, »tako imenovani Makedonci« in »Makedonci« (v narekovajih). Glej v: *ibid.*, str. 32.

²² *Ibid.*, str. 33.

²³ *Ibid.*, str. 34.

²⁴ *Ibid.*, str. 37.

²⁵ Kofos, E.: The Current Macedonian Issue between Athens and Skopje: Is there an Option for a Breakthrough?, ELIAMEP Thesis, 3/2009, april 2009, str. 3. Dr. Evangelos Kofos je nekdanji svetovalec grškega ministrstva za zunanje zadeve. Njegovi pogledi imajo še vedno velik vpliv na grško zunanjo politiko v zvezi s sporom o imenu.

²⁶ Karavias, M., Tzanakopoulos, A.: Legality of Veto to NATO Accession: Former Yugoslav Republic of Macedonia Sues Greece before the ICJ, ASIL Insight, vol. 12, No. 26, 29. december 2008, <http://www.asil.org/insights081229.cfm> (9.2.2010).

²⁷ Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 34.

²⁸ *Ibid.*, str. 43.

Makedoncev.²⁹ Bolj zmerno je stališče, da so današnji Makedonci potomci Slovanov in domorodnih antičnih Makedoncev, ki so se v devetem stoletju n. št. med seboj poročali in »mešali«.³⁰ Tretje stališče je, da so Makedonci Slovani, ki so se naselili na ozemlje antične Makedonije. Iz navedenih povezav z antično Makedonijo današnji Makedonci menijo, da se imajo pravico identificirati kot Makedonci. Ne glede na različna stališča o izvoru makedonskega naroda pa so si edini, da Grki niso potomci antičnih Makedoncev³¹ in da si v nobenem primeru ne morejo lastiti imena Makedonija.³² Za Makedonce je tudi jasno, da makedonski jezik ni le dialekt, temveč samostojen jezik ter da makedonska narodna manjšina v Grčiji obstaja. Od Grčije zato zahtevajo, da narodno manjšino prizna ter da preneha s kršenjem njihovih človekovih pravic.³³

O tem, katera interpretacija zgodovinskih dejstev je prava ne morem in nočem razpravljati. Tudi zgodovinarji in antropologi so o izvoru grškega in makedonskega naroda med seboj razdeljeni, večkrat v korist lastne države. Predvsem pa problematika presega namen diplomske naloge. Poglavje je bilo namenjeno uvodu v pravne argumente držav in razumevanju temeljev spora o imenu.

2.1.2. Pravni argumenti

Namen poglavja je predstaviti makedonsko in grško stališče o vprašanju, iz katerega naslova gredo pravice do uporabe imena Makedonija eni oziroma drugi strani. Gre za odgovore na vprašanja, ali obstaja pravica države, da si izbere katerokoli ime ter ali obstajajo pri tem omejitve in katere so to. Pravne argumente obeh strani sem izluščila iz izjav in zapisov politikov, zgodovinarjev in pravnikov.³⁴

Zdi se, da obstoj pravice države, da si izbere lastno ime, za državi ni sporen. Poleg makedonske namreč tudi grška stran pritrjuje, da ima vsaka država, tudi Makedonija, pravico,

²⁹ Zagovorniki tega stališča zahtevajo ponovno združitev delov Makedonije (Vardar, Pirin in Egej) v »svobodno, združeno in neodvisno Makedonijo«, ki je bila nasilno razdružena leta 1913 v prvi balkanski vojni s Pogodbo iz Bukarešte. Glej: *ibid.*, str. 44.

³⁰ *Ibid.*, str. 46.

³¹ Pri tem se sklicujejo na zgodovinske vire, v katerih Grki antične Makedonce zmerjajo z »barbari«. *Ibid.*, str. 49.

³² *Ibid.*, str. 47.

³³ Danforth, L. M.: *Claims...*, op. cit., str. 7.

³⁴ Uradnih dokumentov, enotnih mnenj in podobne literature je namreč v primerjavi s prejšnjim poglavjem bistveno manj. Vnaprej torej dopuščam možnost, da zapisano ni uradno stališče držav ter da obstajajo tudi drugi pravni argumenti, ki sem jih izpustila.

da si svobodno izbere ime, ki si ga želi.³⁵ Grška stran vidi za svoje stališče, da mora Makedonija spremeniti svoje ustavno ime, pravne argumente drugje. Eden izmed njih je »prepoved zlorabe pravice, ki je kot splošno pravno načelo hierarhično višje od pravil, ki urejajo izvrševanje individualnih pravic«³⁶. Pravica do imena naj bi bila podrejena pravilu prepovedi zlorabe pravice, ki naj bi ga Makedonija kršila. V svojem ustavnem imenu namreč uporablja ime, ki je lastno geografski regiji, širši od njenega ozemlja. S tem deluje v nasprotju z načeli dobre vere in dobrimi sosedskimi odnosi, torej svojo pravico do imena zlorablja.³⁷

Drugi grški argument za spremembo imena je, da suverenost in pravica izbrati svoje ime nista neomejeni.³⁸ Vse pravice je namreč treba izvrševati tako, da se s tem ne posega v pravice drugih držav. Nobena pravica naj ne bi smela iti mimo namena, zaradi katerega je bila ustvarjena in niti ne na škodo druge države.³⁹ Na tej podlagi Grčija od »Republike Makedonije« zahteva, da slednja spremeni svoje ime tako, da bo iz njega razvidna njena geografska lega. S tem naj bi se po grškem mnenju »izognili zamenjavi z grško Makedonijo ter naredili konec iredentistični politiki in ozemeljskim težnjam NJRM«⁴⁰. Pri tem se Grčija sklicuje tudi na mednarodno prakso, ki naj bi jasno in nedvoumno kazala, da se lahko pravica države, da izbere svoje ime in simbole, omeji, če sta mednarodni mir in varnost zaradi tega v nevarnosti.⁴¹ Primer, ki ga Grčija v tej povezavi pogosto navaja je »Republika Avstrija«. Po prvi svetovni vojni so namreč sile antante preprečile novi neodvisni državi Avstriji, da bi se imenovala »Republika nemška Avstrija« (*Republik Deutsch-Österreich*), kot je bila to želja Dunaja. Kot posledica tega nasprotovanja se danes država imenuje »Republika Avstrija«.⁴² Na podlagi navedene teorije in prakse naj bi imela Grčija tehten pravni argument za nasprotovanje imenu »Republika Makedonija«. Prepričana je namreč, da sta mednarodni mir

³⁵ Australian Macedonian Advisory Council: Macedonian Name Issue – self-determination or territorial aspiration?, <http://www.americanchronicle.com/articles/view/81184> (5.3.2010).

³⁶ Pr. Nikos Zaikos as regards the FYROM name issue, <http://www.everygreek.com/blog/nikos-zaikos-regards-the-fyrom-name-issue-328.html> (5.3.2010).

³⁷ Pazartzis, P.: La reconnaissance d'une République Yougoslave: la question de l'ancienne République Yougoslave de Macédonie (AYRM), *Annuaire français de droit international*, vol. 41, No. 1, 1995, str. 288.

³⁸ Ibid., str. 287.

³⁹ Australian Macedonian Advisory Council: Macedonian Name Issue – self-determination or territorial aspiration?, <http://www.americanchronicle.com/articles/view/81184> (5.3.2010).

⁴⁰ Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+--+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

⁴¹ Australian Macedonian Advisory Council: Macedonian Name Issue – self-determination or territorial aspiration?, <http://www.americanchronicle.com/articles/view/81184> (5.3.2010).

⁴² Queneudec, J.-P.: Le nom et les symboles de l'Etat au regard du droit international, *L'Etat souverain dans le monde d'aujourd'hui*, Mélanges en l'honneur de J.P. Puissechet, Editions Pedone, Pariz, 2008, str. 2.

in varnost zaradi uporabe spornega imena ogrožena.⁴³ S tem, ko Makedonija vztraja pri svojem imenu, naj bi vztrajala tudi pri cilju maršala Tita, ki ga je imel, ko je državi nadel ime Socialistična republika Makedonija. Cilj je bil širitev ozemlja do Egejskega morja. Ozemeljske zahteve naj bi izhajale tudi iz zastave in ustave Makedonije, preden sta bili spremenjeni. Sporni so bili predvsem 3. in 49. člen ustave ter njena preambula. V preambuli naj bi bilo sporno sklicevanje na zgodovinske odločitve Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Makedonije (ASNOM), ki naj bi se med drugim zavzemal tudi za priključitev makedonskih provinc v Grčiji in Bolgariji pod veliko »Makedonsko državo«. Spornost 3. člena izhaja iz besedila, da je ozemlje Makedonije nedotakljivo in neodtujljivo in da se lahko njena meja spremeni samo v skladu z ustavo. Po mnenju Grkov izhaja iz člena možnost spreminjanja meja današnje Makedonije v imenu neodtujljivega ozemlja tudi na račun Grčije. V 49. členu naj bila sporna skrb Makedonije za položaj in pravice makedonskega naroda v sosednjih državah, saj naj bi omogočala državi, da posega v notranje zadeve druge države.⁴⁴ Kljub temu, da je Makedonija spremenila zastavo in sprejela dva amandmaja k spornima členoma ustave, naj bi ozemeljske težnje po grški Makedoniji po mnenju Grčije še vedno obstajale. To naj bi izhajalo iz makedonskih učbenikov, govorov, člankov, zemljevidov in nacionalnih dokumentov, ki za grški del Makedonije pravijo, da je »Egejska Makedonija okupiran teritorij, ki bo nekoč osvobojen«⁴⁵. Zaradi nevarnosti za ozemeljsko celovitost naj bi imela torej Grčija pravico zahtevati spremembo imena.

Tretji grški argument naj bi bila ekskluzivna pravica Grčije do imena na račun pravila »prejšnji po času, močnejši po pravici« (*prior in tempore, potior in iure*). To naj bi pomenilo, da postane tista država, ki dokaže, da je kontinuirano uporabljala določeno ime in izrazila protest, ko je isto ime uporabila druga država, upravičena do imena. Tako kot je namreč v mednarodnem pravu upoštevan zgodovinski naslov pri presoji upravičenosti države do ozemlja, voda, zgodovinskih obal ipd. naj bi imela država tudi zgodovinski naslov do imena.⁴⁶ Ker je Grčija leta 1914 sprejela zakon, s katerim je državo razdelila na regije tako, da je eni izmed njih nadela ime Makedonija, si je prilastila pravico do imena Makedonija. Imena namreč do takrat ni nosila nobena država niti nobena ustavno priznana regija, še posebej ne

⁴³ Glej poglavje 2.1.1.

⁴⁴ Pazartzis, P., op. cit., str. 285. Pri tem je opozoril na spornost členov, preden so bili ti spremenjeni.

⁴⁵ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

⁴⁶ Bantekas, I.: The authority of States to use names in international law and the Macedonian affair: unilateral entitlements, historic title, and trademark analogies, *Leiden Journal of International law*, No. 22 (3), 2009, str. 568-569.

znotraj Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.⁴⁷ Šele ustava SFRJ iz leta 1946 naj bi prvič omenila »Ljudsko republiko Makedonijo⁴⁸, zaradi česar je Grčija takoj protestirala. V skladu z že omenjenim pravilom naj bi imela pravico do imena in pravico zahtevati spremembo imena prav Grčija.

Na drugi strani Makedonija meni, da izhaja njena pravica do imena iz nujnosti, da ima država kot pravna oseba svojo pravno identiteto. Če identitete ne bi imela, bi lahko izgubila svojo sposobnost sklepati sporazume in neodvisno vstopati in delovati v razmerjih z drugimi pravnimi osebami. Ime države naj bi bil torej bistven element njene pravne osebnosti, državnosti⁴⁹ in suverenosti⁵⁰. Grške zahteve, da Makedonija spremeni svoje ustavno ime naj bi zato pomenile kršitev načel suverene enakosti, nevmešavanja v notranje zadeve držav ter enakopravnosti in samoodločbe narodov⁵¹, kot izhajajo iz Deklaracije o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN.⁵²

Načelo suverene enakosti naj bi Grčija kršila v treh elementih: države so pravno enake, vsaka država uživa pravice, ki so lastne polni suverenosti in vsaka država je dolžna spoštovati osebnost drugih držav. Zaradi omejitev pri uporabi svojega imena in obveznosti, da se o imenu pogaja, naj Makedonija ne bi bila pravno enaka ostalim državam in naj ne bi uživala spoštovanja lastne osebnosti s strani Grčije. Ker ne more svobodno izbrati svojega imena, naj tudi ne bi uživala popolne suverenosti.

Grčija naj bi kršila tudi načelo nevmešavanja v notranje zadeve držav. Odločitev o imenu države je po njenem mnenju pomemben del suverenosti, ki sodi med notranje zadeve

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Leta 1963 se je preimenovala v Socialistično republiko Makedonijo.

⁴⁹ Janev, I., op. cit., str. 160.

⁵⁰ The Name Issue, Exposing and deconstructing the Greek arguments, Institute for Social and Humanities Research Euro-Balkan, julij 2009, str. 3, <http://euba.edu.mk/CIA/Exposing%20and%20deconstructing%20the%20Greek%20arguments.pdf> (9.2.2010).

⁵¹ To Name or Not to Name? Greek Nationalism Ltd., Center for Research and Policy Making, Policy Brief No. 17, Skopje, april 2008, str. 4, <http://www.crpm.org.mk/Papers/Policy%20Brief%20Nato.pdf> (9.2.2010).

⁵² V ang. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the UN. Glej v: The Name Issue, Exposing and deconstructing the Greek arguments, str. 4-5. <http://euba.edu.mk/CIA/Exposing%20and%20deconstructing%20the%20Greek%20arguments.pdf> (9.2.2010).

države.⁵³ Zahteva po spremembi imena naj bi zato pomenila nedopustno vmešavanje, ne glede na teritorialne in druge razloge držav.⁵⁴

Po načelu enakopravnosti in samoodločbe narodov naj bi imel vsak narod pravico svobodno, brez vmešavanja od zunaj, določiti svoj politični status in se gospodarsko, socialno in kulturno razvijati.⁵⁵ Sem naj bi spadala tudi svobodna izbira imena, česar naj Makedonija ne bi imela.

Makedonija zanika tudi očitke, da naj bi bilo njeno ime povezano z ozemeljskimi težnjami po grški Makedoniji. Svojo miroljubnost naj bi dokazala med drugim tudi s spremembo zastave in ustave. Z amandmajem št. 1 je namreč spremenila in dopolnila 3. člen ustave, in sicer tako, da Makedonija »nima ozemeljskih zahtev do sosednjih držav«⁵⁶ in da se lahko državne meje »spreminjajo samo v skladu z ustavo, na podlagi načela dobre vere in splošno priznanih mednarodnih norm«⁵⁷. Z amandmajem št. 2 je dopolnila 49. člen tako, da se, pri izvajanju skrbi za položaj in pravice svojih državljanov in manjšin v sosednjih državah, »ne bo vmešavala v suverene pravice drugih držav, niti v njihove notranje zadeve«⁵⁸.

Poleg tega je po mnenju Makedonije treba upoštevati tudi dejstvo, da izbira imena po mednarodnem pravu nima pravnih posledic. Ime države namreč samo po sebi ne daje pravice niti ne vpliva na ozemeljske pravice ali obveznosti države do drugih držav. Grško povezovanje med imenom države in njenimi posledičnimi zahtevami po ozemlju naj zato ne bi imelo pravne osnove.⁵⁹ Zatorej naj tudi ne bi bilo mogoče zahtevati od države, naj spremeni ime. Vsaj iz navedenega razloga ne.

2.1.3. Presoja argumentov in splošno o imenih

Na področju imen in simbolov držav je odprtih veliko vprašanj, kar potrjuje tudi pravna teorija. Skoraj vsi pa se strinjajo, da je ime države element njene osebnosti ter da je pravica

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Janev, I., op. cit., str. 160.

⁵⁵ Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN (Načelo glede dolžnosti neintervenerati v zadeve notranje pristojnosti držav, skladno z UL), Priloga resolucije GS OZN, št. 2625/XXV, 24. oktober 1970.

⁵⁶ Prvi odstavek Amandmaja št. I, Amandmaja I in II k Ustavi Republike Makedonije, Uradni list Republike Makedonije št. 1/1992, 10. januar 1992.

⁵⁷ Drugi odstavek Amandmaja št. I k Ustavi Republike Makedonije.

⁵⁸ Prvi odstavek Amandmaja št. II k Ustavi Republike Makedonije.

⁵⁹ Janev, I., op. cit., 159.

izbrati svoje ime izraz suverene enakosti držav. Ali to obenem pomeni, da uživa država pri tem popolno svobodo in da morajo preostale članice mednarodne skupnosti izbrano ime preprosto sprejeti? Ali nasprotno obstajajo kake geografske ali topografske omejitve pri izbiri imena? To so vprašanja, na katera še ni odgovorov, kljub temu, da so se v praksi že pojavili primeri, ki odgovore zahtevajo.⁶⁰

V mednarodnem pravu je uveljavljeno načelo suverene enakosti držav, ki med drugim pomeni tudi, da ima vsaka država »pravico svobodno izbrati in razvijati svoj političen, socialen, ekonomski in kulturni sistem«⁶¹. Meddržavno sodišče je v sodbi Vojaške in paravojaške aktivnosti v in proti Nikaragvi⁶² pojasnilo, da načelo nevmešavanja vsem državam prepoveduje, da posegajo, neposredno ali posredno, v notranje ali zunanje zadeve druge države, vključno z njeno odločitvijo o političnem, ekonomskem, socialnem in kulturnem sistemu. Med slednje nedvomno sodi pravica države izbrati svoje simbole, vključno z imenom in zastavo.⁶³ Iz navedenega bi zato izhajalo, da svoboda izbire imena, ustave in zastave sodijo v izključno diskrecijo države, v tem primeru Makedonije, in da pomenijo grške zahteve, naj Makedonija spremeni svoje ime, poseg v njeno suverenost. A vendar sodišče v omenjeni sodbi posredno opozori, da niso prepovedani vsi posegi, temveč le tisti, ki temeljijo na »metodah prisile«. Pri tem sodišče pravi, da ne gre nujno za oboroženo silo, a pojma ne opredeli do potankosti.⁶⁴ Da pravica izbrati svoje ime ni neomejena, namiguje tudi pravna teorija, ki ugotavlja, da obstaja poleg pravice do imena tudi pravica do obrambe imena in če se država odloči, da bo to možnost izkoristila, tega nikakor ne sme narediti z dejanjem prilastitve ali zlorabe.⁶⁵ Bistvena ugotovitev za naše potrebe v skladu z navedenim je, da je v notranje zadeve države in njeno suverenost mogoče poseči ter da pravica izbrati svoje ime ni neomejena. Ali to obenem pomeni, da predstavljajo grške zahteve, da Makedonija spremeni svoje ime, dopusten poseg, je stvar nadaljnjih raziskav.

Izmed opisanih grških pravnih argumentov je pravna teorija nedvomno zavrnila tistega, ki se sklicuje na pravilo »prejšnji po času, močnejši po pravici«. Teoretiki Henkin, Pugh, Schachter

⁶⁰ Queneudec, J.-P., op. cit., str. 1-2.

⁶¹ Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN (Načelo enakopravnosti in samoodločbe narodov).

⁶² Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgement, I.C.J. Reports 1986, p. 14, para. 205.

⁶³ Craven, M.: What's in a Name? The Former Yugoslav Republic of Macedonia and Issues of Statehood, Australian Year Book of International Law, vol. 16, 1995, str. 234. Glej tudi: Queneudec, J.-P., op. cit., str. 2.

⁶⁴ Craven, M., op. cit., str. 234.

⁶⁵ Queneudec, J.-P., op. cit., str. 6.

in Smit so namreč ugotovili, da države nimajo ekskluzivne pravice do imena.⁶⁶ Grška zahteva, naj Makedonija spremeni svoje ustavno ime, ker naj bi imela Grčija nekakšno prednostno pravico do imena Makedonija, ker ga je kot prva začela uporabljati, v mednarodnem pravu in praksi nima podlage.⁶⁷ Iz istega razloga se po mojem mnenju ni mogoče sklicevati na to, da bi uporaba ustavnega imena lahko povzročila zamenjavo z grško Makedonijo. Tudi tu se namreč predpostavlja, da ima Grčija nekakšno prednostno pravico do imena.

Za mednarodno pravo je tudi pomembno, kakšna je praksa držav na določenem področju. Iz prakse držav, sprejete kot pravo, je namreč mogoče razbrati obstoj norme običajnega prava.⁶⁸ Za njen nastanek morata biti torej kumulativno izpolnjena dva pogoja, objektivni pogoj razširjene mednarodne prakse in subjektivni pogoj pravne zavesti (*opinio juris sive necessitatis*).⁶⁹ V korist prvega pogoja govorijo primeri Luksemburga, Azerbajdžana, Moldavije in Velike Britanije. Vse našete države si z regijo v sosednji državi delijo ime in s tem nimajo težav. Luksemburg je tako ime neodvisne države in ime province v Belgiji. Podobno nosita tudi Moldavija in Azerbajdžan imeni sosednjih regij v Romuniji in Iranu, s čimer prav tako nimata večjih težav.⁷⁰ Tudi Francija ni od Velike Britanije nikoli zahtevala, da spremeni svoje ime, čeprav je Bretanija (ang. Brittany, fr. Bretagne) ime francoske regije.⁷¹ Naštete primere pogosto navaja makedonska stran, saj iz njih izhaja, da za veliko držav ni sporno, če si enako ime delita država in njena sosednja regija. Podoben primer je nekdanje države Zaire, ki se je preimenovala v Demokratično republiko Kongo. Kljub veliki podobnosti Republika Kongo spremembi imena ni nasprotovala.⁷² Tudi zagovorniki grške strani priznavajo, da je ugovarjanje držav na račun izbire imena drugih držav in njenih nacionalnih simbolov v mednarodni praksi redko.⁷³ V isti sapi pa opozarjajo, da primeri kljub temu obstajajo. To sta Republika nemška Avstrija⁷⁴ in Republika Kitajska. Ljudska republika Kitajska namreč nasprotuje vladi Tajvana, da bi uporabljala ime Republika Kitajska.⁷⁵ Na

⁶⁶ Henkin, L., Pugh, R. C., Schachter, O., Smit, H.: International Law: cases and materials, 3rd ed., St. Paul, Minn.: West Publishing co., 1993, str. 253. Glej tudi: Janev, I., op. cit., str. 4.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Türk, D.: Temelji mednarodnega prava, GV Založba, Ljubljana, 2007, str. 53.

⁶⁹ Ibid., str. 54.

⁷⁰ Griechenlands Alleinanspruch auf die Bezeichnung, Neue Zürcher Zeitung, 17. september 2008, http://www.nzz.ch/nachrichten/international/griechenlands_alleinanspruch_auf_die_bezeichnung_mazedonien_1_839501.html (5.3.2010).

⁷¹ Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 158.

⁷² The Name Issue, Exposing and deconstructing the Greek arguments, str. 6 <http://euba.edu.mk/CIA/Exposing%20and%20deconstructing%20the%20Greek%20arguments.pdf> (9.2.2010).

⁷³ Pazartzis, P., op. cit., str. 286.

⁷⁴ Glej točko 2.1.2.

⁷⁵ Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 159.

problematiko imen je opozoril tudi Matthew Nimetz⁷⁶, ki je za makedonsko-grški spor o imenu podal naslednjo analogijo: »Irci ne sprejemajo imena Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Britanci pa ne sprejemajo izraza Eire, ki se nanaša na celotno Irsko skupaj s severnim delom. Od leta 1920 dalje obe državi uporabljata svoj izraz, a vendar sodelujeta brez uradnega dogovora glede imen.«⁷⁷ Na tem mestu je treba opozoriti, da so zadnji štirje primeri nekoliko drugačni od preostalih naštetih, saj ne gre za problematiko enakega imena države in sosednje regije. Zato tudi ne gre za relevantne države, katerih praksa bi morala biti razširjena, da bi bil izpolnjen prvi kriterij za vzpostavitev norme običajnega prava⁷⁸ na problematičnem področju. Če upoštevam slednje in če sklepam na podlagi navedenih relevantnih primerov,⁷⁹ bi lahko rekla, da je objektivnemu pogoju razširjene mednarodne prakse zadoščeno. Redkost ugovorov imenu države priznava tudi sama Grčija. Po drugi strani v obravnavani literaturi nisem našla namiga, ali izhaja tovrstno ravnanje držav iz navadnih običajev in pravil kurtoazije ali pa je v ozadju zavest o pravni obveznosti ravnanja. Medtem ko za prve velja, da ne predstavljajo običajnega prava, lahko prisotnost drugega nakazuje na obstoj običajnopravne norme. Za razlikovanje med njima bi bila potrebna poglobljena raziskava odnosov naštetih držav do problematike držav in regij, ki si delijo ime, ki pa presega obseg te diplomatske naloge. Iz navedenega razloga lahko zaenkrat ugotovim le to, da dejanska praksa držav kaže bolj v smer možnosti soobstoja države in regije v drugi državi z enakim oz. podobnim imenom.

Poglavje lahko zaključim z ugotovitvami, da je pravica svobodno izbrati svoje ime izraz suverene enakosti vsake države. Glede na omenjeno sodbo Meddržavnega sodišča in pravno teorijo pravica do imena po drugi strani ni neomejena. Imena namreč ni mogoče braniti z dejanji prilastitve ali zlorabe. Poleg tega je v pravico do imena v določenih primerih dovoljeno posegati. Jasno je tudi, da nikakor ni mogoče posegati v pravico do imena z razlogom, da ima druga država na imenu ekskluzivno pravico. Medtem ko relativno razširjena mednarodna praksa daje upanje, da na tem področju obstaja vsaj običajnopravna norma, tega zaenkrat ne morem trditi za element zavesti o pravni obveznosti ravnanja. Glede na navedeno dokončnega odgovora na to, katera stran ima »prav« v makedonsko-grškem sporu, ne morem podati. Morebiti je doprinos poglavja vsaj v tem, da sem problematiko imen in simbolov

⁷⁶ Posebni odposlanec Generalnega sekretarja za rešitev spora o imenu. Glej poglavje 2.2.3.

⁷⁷ Shea, J.: Macedonia and Greece: the Struggle to define a new Balkan nation, McFarland, Jefferson N.C., 2008, str. 289.

⁷⁸ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 54-55.

⁷⁹ Pri tem sem upoštevala samo primere, ki sem jih našla v literaturi o makedonsko-grškem sporu in dopuščam možnost, da jih je še nekaj, na katere nisem opozorila.

držav nekoliko osvetlila, makedonsko-grški spor pa iz politične sfere prestavila v mednarodnopravno.

2.2. Posledice spora in njegovo reševanje

Iz spora o imenu, ki se je začel z zavrnitvijo priznanja nove neodvisne države »Republike Makedonije« s strani Grčije, se je razvil spor, ki vključuje dve resoluciji VS OZN⁸⁰, enostranske protiukrepe v obliki embarga, postopek pred Sodiščem Evropskih skupnosti ter postopek pred Meddržavnim sodiščem.⁸¹ Pestro dogajanje in številna mednarodnopravna vprašanja, ki so se pri tem pojavila sem opisala v naslednjih podpoglavjih.

2.2.1. Priznanje Makedonije

Po razpadu SFRJ in referendumu, na katerem je ljudstvo prepričljivo glasovalo za novo državo, je makedonski parlament (*Sobranie*) dne 17. septembra 1991 z deklaracijo razglasil neodvisno in suvereno »Republiko Makedonijo« ter mednarodno skupnost pozval k njenemu širšemu mednarodnemu priznanju. Predvsem zaradi grškega nasprotovanja ustavnemu imenu države je bil odziv skromen.⁸² Spor o imenu je sprva preprečil priznanje Makedonije s strani Evropske skupnosti, zatem pa je povzročil težave tudi pri včlanjevanju države v OZN.

Evropska skupnost je po razpadu SFRJ pripravila Konferenco o Jugoslaviji, v okviru katere je bila septembra 1991 oblikovana arbitražna komisija pod vodstvom predsednika francoskega Ustavnega sveta Roberta Badinterja (BAK). BAK je imela nalogo oblikovati pravna mnenja na vprašanja, ki so nastala po razpadu nekdanje Jugoslavije. Med drugim je morala odgovoriti na vprašanje, ali »Republika Makedonija« izpolnjuje pogoje za kolektivno priznanje države s strani Evropske skupnosti in njenih držav članic. Pri tem je morala presojeti skladnost prošnje za priznanje s pogoji iz Deklaracije o smernicah za priznanje novih držav v vzhodni Evropi in Sovjetski zvezi in Deklaracije o Jugoslaviji, ki ju je Svet Evropskih skupnosti sprejel 16. decembra 1991.⁸³ Pod pritiski grškega zunanjega ministra Andonisa Samarasa so bili v

⁸⁰ United Nations Security Council, Resolution 817 (1993) in United Nations Security Council, Resolution 845 (1993), S/RES/845 (1993), 18. junij 1993.

⁸¹ Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

⁸² Povzeto po: Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia: Interim Accord, United Nations, Treaty Series, Vol. 1891, I-32193, (od tu naprej Začasni sporazum), str. 5-6.

⁸³ Conference on Yugoslavia, Arbitration Commission, Opinion No 6, I.L.M., vol XXXI, št. 6, Washington, november 1992, str. 1507.

Deklaracijo o Jugoslaviji vključeni trije dodatni pogoji za priznanje, ki so se očitno nanašali na Makedonijo. Država se je morala namreč odpovedati ozemeljskim zahtevam in sovražni propagandi proti svojim sosedom, državam članicam Evropskih skupnosti, ter tudi uporabi imena, ki bi impliciral ozemeljske zahteve.⁸⁴ Na tem mestu je treba opomniti, da postavljanje dodatnih pogojev za priznanje države načeloma ni sporno. Deklaraciji Sveta Evropskih skupnosti torej s tega mednarodnopravnega vidika nista vprašljivi.⁸⁵ Drugače velja za postavljanje dodatnih pogojev pri sprejemanju nove države v članstvo OZN. Pogoji iz UL OZN so izključni in ne dopuščajo postavljanja dodatnih pogojev.⁸⁶ Makedonski parlament je, da bi prepričal Evropsko skupnost v svoje miroljubne namene, dne 6. januarja 1992 sprejel dva amandmaja k makedonski ustavi.⁸⁷ Tudi zaradi navedenega je Makedonija menila, da izpolnjuje vse pogoje, ki jih je od nje zahtevala Evropska skupnost. BAK je dne 11. januarja 1992 z izdajo mnenja »št. 6 o priznanju Socialistične republike Makedonije s strani Evropske skupnosti in njenih držav članic«⁸⁸ makedonske napore nagradila. V sklepu je zapisala, da »Republika Makedonija« izpolnjuje pogoje iz relevantnih deklaracij.⁸⁹ »V nedvoumnih izjavah, ki so po mednarodnem pravu zavezujoče, se je odrekla vsem ozemeljskim zahtevam, zaradi česar uporaba imena Makedonija torej ne more pomeniti nikakršne ozemeljske zahteve proti drugi državi.«⁹⁰ Kljub dobrim obetom je Evropska skupnost dne 15. januarja 1992 priznala Slovenijo in Hrvaško, ne pa tudi Makedonije.⁹¹ Slednje je odprlo vprašanje povezave med ugotovitvijo BAK, da Makedonija izpolnjuje pogoje za priznanje in dejstvom, da Makedonija še 15 mesecev zatem ni bila priznana. Nekateri opravičujejo to odločitev Evropske skupnosti z diskrecijsko naravo priznanja. Odločitev Sveta naj zato ne bi bila sporna.⁹² Po drugi strani nekateri teoretiki opozarjajo, da »medtem ko mednarodno pravo v določeni meri priznava diskrecijsko pravico priznanja in celo pogojevanje pred priznanjem, taka diskrecija ne sme biti predmet arbitrarne volje ali politične privolitve, temveč mora biti

⁸⁴ Škrk, M., op. cit., str. 11. Glej tudi Kofos, E.: The unresolved »difference over the name«: a Greek perspective, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 127.

⁸⁵ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 91.

⁸⁶ Več o tej problematiki je v nadaljevanju poglavja.

⁸⁷ To Name or Not to Name? Greek Nationalism Ltd., str. 5,

<http://www.crpm.org.mk/Papers/Policy%20Brief%20Nato.pdf> (9.2.2010). O njuni vsebini več v poglavju 2.1.2.

⁸⁸ Arbitration Commission, Opinion No. 6, str. 1507. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 91.

⁸⁹ Arbitration Commission, Opinion No. 6, str. 1511.

⁹⁰ Povzeto po: ibid.

⁹¹ Čeprav je BAK ugotovila, da samo Slovenija in Makedonija izpolnjujeta vse pogoje za priznanje, so Evropska skupnost in njene članice priznale Slovenijo in Hrvaško. Škrk, M., op. cit., str. 12. Glej tudi: Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 149.

⁹² Pri tem se sklicujejo na deklaratorno teorijo priznanja države, ki akt priznanja države neposredno ne povezuje z izpolnjevanjem kriterijev za priznanje. Glej: Craven, M., op. cit., str. 209-210.

uporabljena v skladu s pravnimi načeli.«⁹³ Nekateri zagovarjajo stališče, da je bilo v konkretnem primeru Grčije in Makedonije to načelo očitno odsotno.⁹⁴ Pod pritiski Grčije, ki je vztrajala, da ime Makedonija, zastava nove države in nekatere določbe ustave še vedno kažejo na ozemeljske zahteve,⁹⁵ je Svet ministrov na vrhu v Lizboni dne 27. junija 1992 sprejel deklaracijo, s katero je odločil, da bodo Evropska skupnost in njene države članice Makedonijo priznale le pod imenom, ki ne vsebuje besede Makedonija.⁹⁶ Ker je tovrstno spremembo imena Makedonija zavrnila, se je večina držav članic Evropske skupnosti vzdržala priznanja Makedonije.⁹⁷ Do preobrata je prišlo z Edinburško deklaracijo, s katero je Evropska skupnost ugotovila, da spora o imenu ne more rešiti ter da se lahko začnejo postopki za sprejem Makedonije v OZN.⁹⁸

Pozornost se je iz Evropske skupnosti preusmerila k OZN dne 30. julija 1992, ko je Makedonija zaprosila za članstvo v tej organizaciji.⁹⁹ Sprejem nove članice v članstvo OZN ima namreč učinek priznanja države, četudi se izrazi konkludentno.¹⁰⁰ Čeprav je imela Makedonija še pred vstopom v OZN naravo države, saj je izpolnjevala tradicionalne kriterije¹⁰¹ za državo,¹⁰² bi ji prav priznanje njene državnosti v OZN omogočilo vključitev v mednarodno komunikacijo, vzpostavitev diplomatskih odnosov, sklepanje mednarodnih pogodb in sodelovanje v mednarodnih organizacijah.¹⁰³ V skladu s 4. členom UL OZN lahko postane članica OZN vsaka »miroljubna država, ki prevzame obveznosti, zapisane v UL OZN

⁹³ Jennings, R. Y. (ed), Watts, A. (ed): *Oppenheim's international law*, 9th ed, vol. 1, Peace, Longman, Harlow, Essex, England, 1993, str. 130.

⁹⁴ Opomba št. 78, *Macedonia's Name: Why the Dispute Matters and How to resolve it*, International Crisis Group, Balkans Report št. 122, Skopje/Bruselj, 10. December 2001, str. 16.

⁹⁵ Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

⁹⁶ Škrk, M., op. cit., str. 12-13.

⁹⁷ Drugače so ravnale Slovenija, Bolgarija in Litva, ki so Makedonijo priznale pod njenim ustavnim imenom še pred sprejetjem v OZN.

⁹⁸ Frčkoski, L.: *Karakterot na sporot za imeto megju Makedonija i Greija*, Friedrich Ebert Stiftung, Skopje, maj 2009, str. 10.

⁹⁹ Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija in Slovenija so zavzele stališče, da je država predhodnica razpadla in prenehala obstajati, zaradi česar morajo vse njene naslednice zaprositi za članstvo v OZN kot nove države. Türk, D.: *Temelji...*, op. cit., str. 333-335. Glej tudi: Škrk, M., op. cit., str. 14-15.

¹⁰⁰ Türk, D.: *Temelji...*, op. cit., str. 91. Nekateri nasprotno trdijo, da je treba ločiti med včlanitvijo države (Makedonije) v OZN in njenim priznanjem kot države. Glej: Pazartzis, P., op. cit., str. 292. O problematiki tudi: Craven, M., op. cit., str. 217.

¹⁰¹ Kriteriji za nastanek države, ki so danes sprejeti kot obče mednarodno pravo so: (a) stalno prebivalstvo, (b) definirano ozemlje, (c) vlada in (d) sposobnost vstopiti v odnose z drugimi državami. Türk, D.: *Temelji...*, op. cit., str. 86-87.

¹⁰² Craven, M., op. cit., str. 209.

¹⁰³ Türk, D.: *Temelji...*, op. cit., str. 90.

in ki je po presoji OZN sposobna in voljna izpolnjevati te obveznosti¹⁰⁴. Vsako tako državo »se sprejme za članico ZN z odločbo GS na priporočilo VS«¹⁰⁵. Ker je priporočilo VS meritorna odločitev, je za njeno sprejetje potrebnih 9 od 15 glasov članic VS, pri čemer mora o tem obstajati soglasje med stalnimi članicami OZN.¹⁰⁶ Po posvetovanju z Makedonijo in Grčijo je VS OZN dne 7. aprila 1993 soglasno sprejel resolucijo št. 817, s katero je ugotovil, da Makedonija »izpolnjuje vse kriterije iz 4. člena UL za članstvo v ZN«¹⁰⁷ ter da predlaga GS OZN, da sprejme Makedonijo »v članstvo ZN, in sicer pod začasnim imenom »NJRM« za vse namene v okviru ZN, dokler ne pride do rešitve nesoglasja o imenu države«¹⁰⁸. GS OZN je sledila priporočilu in Makedoniji pod navedenimi pogoji odobrila članstvo v OZN. Članice Evropske skupnosti so šele v okviru omenjenega postopka priznale Makedonijo, in sicer s svojim pritrdilnim glasovanjem v VS OZN oz. GS OZN.¹⁰⁹ Po mednarodnem pravu je tudi takšno konkludentno priznanje veljavno, četudi ni bilo izvršeno formalno, s sklepom pristojnega organa države.¹¹⁰ Nekaj mesecev kasneje je VS OZN sprejel še resolucijo št. 845, s katero je priporočil državam v sporu, da kot podlago za rešitev nesoglasja o imenu vzameta osnutek¹¹¹, ki sta ga pripravila Cyrus Vance in Lord Owen dne 14. maja 1993.¹¹² Obe resoluciji VS OZN tudi pozivata sprti strani, naj si pod okriljem generalnega sekretarja OZN prizadevata za hitro rešitev medsebojnih odprtih vprašanj. Medtem ko je resolucija št. 817 požela nekaj kritik na račun njene mednarodnopravne spornosti, se je v določenem vidiku izkazala za pomembno pri reševanju spora. Na podlagi osnutka, ki je nastal na njeni podlagi, sta namreč Makedonija in Grčija sklenili Začasni sporazum,¹¹³ ki je za državi prinesel obdobje »neudobnega sožitja«¹¹⁴.

¹⁰⁴ Prvi odstavek 4. člena, Ustanovna listina Združenih narodov, v: Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča, Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, Ljubljana, 1992, (od sedaj naprej UL OZN) str. 6.

¹⁰⁵ Drugi odstavek 4. člena, UL OZN.

¹⁰⁶ Tretji odstavek 27. člena, UL OZN. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 338.

¹⁰⁷ United Nations Security Council, Resolution 817 (1993).

¹⁰⁸ 2. točka, United Nations Security Council, Resolution 817 (1993).

¹⁰⁹ Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

¹¹⁰ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 90-91.

¹¹¹ Annex V, Draft Proposed by Cyrus Vance and Lord Owen, 14. maj 1993, v: United Nations Security Council: Letter dated 26 May 1993 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S/25855, 28. maj 1993, 14-21.

¹¹² 1. točka, United Nations Security Council, Resolution 845 (1993).

¹¹³ Dokument je nastal na podlagi osnutkov dveh tekstov: »Pinheirov paket« iz marca 1992 in »Vance-Owen načrt« iz maja 1993. V slednjem je bilo predlagano ime »Nova Makedonija«, a ga državi nista sprejeli. Povzeto po: Kofos, E.: The unresolved..., op. cit., str. 134-139.

¹¹⁴ Tako je obdobje poimenoval Evangelos Kofos v naslovu svoje monografije »Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002)«.

Nekateri menijo, da je resolucija VS OZN št. 817 v delu, kjer VS predlaga GS, da sprejme državo v OZN pod začasnim imenom NJRM ter v delu, v katerem poziva k rešitvi spora o imenu, neskladna z mednarodnim pravom, konkretnije s 4. členom UL OZN, kot ga je v svetovalnem mnenju razlagalo Meddržavno sodišče.¹¹⁵ V izdanem mnenju je sodišče zapisalo, da so pogoji za sprejem države v članstvo OZN naslednji: (a) biti država, (b) biti miroljubna (c) prevzeti obveznosti, zapisane v UL ter biti po presoji organizacije (č) sposobna in (d) voljna izpolnjevati obveznosti iz UL. Sodišče je ugotovilo, da so naštetih pogoji po jezikovni razlagi 4. člena UL OZN izčrpani (*exhaustive*).¹¹⁶ To pomeni, da država članica OZN preko VS oziroma GS svojega soglasja k vstopu nove članice ni upravičena pogojevati z izpolnjevanjem dodatnih pogojev, ki niso izrecno predvideni v 4. členu UL OZN.¹¹⁷ V nasprotju z navedenim naj bi VS OZN z resolucijo Makedoniji vsilil dva dodatna pogoja za priznanje države, kljub temu da je v uvodu iste resolucije že ugotovil, da »Republika Makedonija« izpolnjuje kriterije iz 4. člena UL OZN. Z izgovorom o ohranjanju miroljubnih in dobrososedskih odnosov v regiji naj bi bila Makedoniji dodatno vsiljena naslednja pogoja: obveznost sprejeti začasno ime in obveznost pogajati se o imenu. Takšno ravnanje naj bi bilo zato torej očitno v neskladju s svetovalnim mnenjem sodišča.¹¹⁸ Čeprav se zdijo kritike na prvi pogled utemeljene, je treba opozoriti tudi na širok in elastičen pomen besed iz 4. člena UL OZN. Meddržavno sodišče je jasno zapisalo, da dejavnikov, tudi političnih, ni prepovedano upoštevati, kadar jih je mogoče razumno in v dobri veri povezati s pogoji iz 4. člena UL OZN.¹¹⁹ Zahteva po miroljubnosti države bi tako lahko opravičila dodatne pogoje, ki so bili naloženi Makedoniji. Ni pa mogoče zanikati dejstva, da je VS v resoluciji res najprej ugotovil, da Makedonija izpolnjuje pogoje za priznanje, zatem pa jo soočil z določenimi omejitvami. V tem smislu je resolucija lahko resnično sporna.

2.2.2. Embargo zoper Makedonijo

Po sprejetju Makedonije v OZN je decembra 1993 več članic Evropske unije priznalo NJRM in z njo vzpostavilo diplomatske odnose, 8. februarja 1994 so državo priznale tudi ZDA. Prav množično priznavanje države naj bi botrovalo k odločitvi Grčije, da je dne 16. februarja 1994 »prekinila pretok blaga s poreklom iz Skopja ali namembnih krajev v Skopje v tranzitu skozi

¹¹⁵ Tako meni Igor Janev. Janev I., op. cit., str. 3. Glej tudi: Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1948, p. 57.

¹¹⁶ Ibid., str. 9.

¹¹⁷ Ibid., str. 12.

¹¹⁸ Povzeto po: Janev I., op. cit., str. 1-3.

¹¹⁹ Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), str. 10.

Solunsko pristanišče, z izjemo blaga, ki je nujno potrebno iz humanitarnih razlogov, kot so prehrabeni in farmacevtski izdelki¹²⁰. Grčija je torej uvedla embargo zoper Makedonijo, ker je menila, da za »ohranitev svoje kulturne identitete in zgodovinske dediščine ter zaščito pred sovražno propagando NJRM /.../ nima več drugih miroljubnih sredstev«¹²¹. Kljub temu, da je Makedoniji nastala ogromna ekonomska škoda, Grčija v glavnem ni dosegla želenega namena, saj je dogajanje v mednarodni skupnosti bolj vzbudilo mednarodno sočutje do Makedonije¹²² kot razumevanje do Grčije.¹²³ Dodatno si je Grčija nakopala tožbo EK zaradi domnevne kršitve 224. člena PES¹²⁴. Omenjeni člen dopušča, da država članica Evropskih skupnosti sprejme ukrepe, v katere bi bila prisiljena zaradi »resnih notranjih nemirov z negativnim vplivom na javni red, v primeru vojne, resnih mednarodnih napetosti, ki bi pomenile vojno nevarnost, ali zaradi izpolnjevanja obveznosti, ki jih je prevzela za ohranjanje miru in mednarodne varnosti«¹²⁵. V tožbi je EK Grčijo obtožila, da je slednja »zlorabila pooblastilo iz navedena člena, da bi opravičila enostranske ukrepe, sprejete 16. februarja 1994, katerih namen je bil prepovedati trgovino«¹²⁶ z Makedonijo. Grčija je zanikala očitke in sprejete enostranske ukrepe zagovarjala s sklicevanjem na razmere »vojne oziroma resnih mednarodnih napetosti, ki bi pomenile vojno nevarnost«¹²⁷. Pri tem je pojasnila, da »kraja imen in simbolov ter napadalne določbe v ustavi pomenijo nevarnost vojne, in sicer namere, da si NJRM priključi grško ozemlje«¹²⁸. Nasprotno je EK menila, da ravnanja Makedonije ni mogoče obravnavati kot vojno nevarnost.¹²⁹ Sodišče o tožbi žal ni meritorno odločilo, saj se je EK odločila, da umakne tožbo. Za vztrajanje pri njej naj ne bi imela več interesov, saj je bil med Grčijo in Makedonijo sklenjen Začasni sporazum, na podlagi katerega je Grčija umaknila embargo.¹³⁰ Sodišče Evropskih skupnosti naj bi sicer imelo dve možnosti. Bodisi oddaljiti se

¹²⁰ 25., 26. in 27. točka, Order of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic, C-120/94 R, 29. junij 1994.

¹²¹ 60. točka, *ibid.* Glej tudi: Shea, J., *op. cit.*, str. 284.

¹²² Macedonia's Name: Breaking the Deadlock, International Crisis Group, Europe Briefing No. 52, Priština/Bruselj, 12. januar 2009, str. 3.

¹²³ Shea, J., *op. cit.*, str. 284.

¹²⁴ Danes je to 347. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije (prečiščeno besedilo), Uradni list Evropske unije, C 115/194, 9. maj 2008.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ 1. točka, Order of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic.

¹²⁷ Stefanou, C., Xanthaki, H.: A Legal and Political Interpretation of Articles 224 and 225 of the Treaty of Rome: the former Yugoslav Republic of Macedonia cases, Ashgate Dartmouth, Aldershot Brookfield, 1997, str. 100.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ 56. točka, Order of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic.

¹³⁰ 5. točka, Order of the President of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic, C-120/94, 19. marec 1996.

od vprašanj nacionalne varnosti in odločiti v prid Grčiji¹³¹ ali pa presojati 224. člen PES.¹³² V slednjem primeru bi sodišče presojalo utemeljenost grških trditev, da predstavljajo ime, simboli in ustava Makedonije grožnjo »vojne in resnih mednarodnih napetosti, ki bi pomenile vojno nevarnost«. Poleg tega bi moralo presoditi tudi, ali je bil grški odziv sorazmeren in razumen.¹³³ Podobna vprašanja si bo morda zastavilo tudi Meddržavno sodišče, ko bo odločalo o utemeljenosti grških strahov, ki so privedli do nasprotovanja vstopu Makedonije v Nato. Tisti, ki dvomijo, da lahko Grčija svoje strahove upraviči, se sklicujejo predvsem na mnenje BAK, ki je ugotovila, da se je Makedonija odpovedala vsem ozemeljskim zahtevam. Poleg tega naj bi bile makedonske vojaške zmožnosti neprimerljivo manjše od grških, s čimer naj bi bili načrti o čezmejnem napadu na Grčijo v celoti neverjetni.¹³⁴ Po drugi strani je zanimivo mnenje podal Francis Geoffrey Jacobs, generalni pravobranilec na Sodišču Evropskih skupnosti v konkretni zadevi, ki je zapisal, da je varnost bolj stvar dojemanja kot dejstev.¹³⁵ Po njegovem mnenju zato sodišče ne bi smelo odločati o objektivni utemeljenosti strahov, temveč kvečjemu o tem, ali Grčija resnično doživlja ime, simbole in ustavo kot grožnjo njeni ozemeljski celovitosti.

2.2.3. Podpis Začasnega sporazuma

Po mučnem obdobju nepriznavanja, embarga in postopka pred Sodiščem Evropskih skupnosti sta zunanja ministra Grčije Karolos Papoulias in Makedonije Stevo Crvenkovski dne 13. septembra 1995 v New Yorku podpisala Začasni sporazum (*Interim Accord*). Dokument je kot priča sopolpisal posebni odposlanec Generalnega sekretarja OZN Cyrus Vance.¹³⁶ Akt ima vrsto političnih podtonov, kar je razvidno tudi iz imenovanja pogodbenic s »prva stran« za Grčijo in »druga stran« za Makedonijo.¹³⁷ Makedonija je namreč vztrajala, da v pogodbi ni navedena z drugim imenom kot Republika Makedonija, čemur pa je nasprotovala Grčija. Kljub navedenemu ni sporno, da gre za zavezujoči pravni akt, za mednarodno pogodbo.¹³⁸

¹³¹ Po nekaterih mnenjih naj bi bila ta varianta bolj verjetna, saj naj bi bilo sodišče zadržano do presojanj vprašanj nacionalne varnosti. Glej: Stefanou, C., Xanthaki, H., op. cit., str. 114.

¹³² Ibid., str. 114-115.

¹³³ Ibid., str. 111.

¹³⁴ Opomba št. 81, „Macedonia’s Name: Why the Dispute Matters and How to resolve it, op. cit., str. 17.

¹³⁵ Stefanou, C., Xanthaki, H., op. cit., str. 114.

¹³⁶ Preambula Začasnega sporazuma. Glej tudi: Zaikos, N.: The Interim Accord: Prospects and Developments in accordance with international Law, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 21.

¹³⁷ Preambula, Začasni sporazum.

¹³⁸ Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 22-23.

Pogodbe so namreč kljub različnim političnim pomenom z vidika prava enako obvezujoče.¹³⁹ Sporazum je začel veljati trideseti dan po njegovem podpisu,¹⁴⁰ to je dne 13. oktobra 1995. Čeprav podpis sporazuma ponavadi predstavlja le prvo fazo v sklepanju mednarodnih pogodb in je za nastanek pravne obveznosti potrebna še ratifikacija ali kakšna druga oblika dokončnega sprejetja mednarodne pogodbe,¹⁴¹ ni dvomov, da Začasni sporazum obe državi zavezuje.¹⁴² V skladu s prvim odstavkom 12. člena DKPP lahko namreč pogodba obvezuje že s podpisom, če sta se tako dogovorili pogodbeni stranki.¹⁴³ Grčija in Makedonija sta to izrecno predvideli v prvem odstavku 23. člena Začasnega sporazuma. Vprašanje veljavnosti ureja tudi drugi odstavek 23. istega člena, ki predvideva, »da lahko po sedmih letih katerakoli stran odpove sporazum s pisnim obvestilom, ki začne veljati 12 mesecev po njegovi dostavi drugi strani«¹⁴⁴. Ker do danes sporazum ni bil nadomeščen s končnim sporazumom, niti ga nobena stranka ni odpovedala, le-ta zato še vedno velja.¹⁴⁵

Čeprav vprašanje imena z Začasnim sporazumom ni bilo rešeno (*small package*),¹⁴⁶ je slednji pomenil velik premik v odnosu med državama na številnih drugih področjih (*framework agreement*).¹⁴⁷ Začasni sporazum je dal velik poudarek zavezam držav na področju zagotavljanja nedotakljivosti meja, ozemeljski celovitosti ter vzdržanosti pred grožnjo ali uporabo sile zoper ozemeljsko celovitost ali politično neodvisnost držav.¹⁴⁸ To se kaže skozi uvodni del Začasnega sporazuma in več določb v normativnem delu.¹⁴⁹ Velik dosežek je bil tudi, da je Grčija priznala¹⁵⁰ Makedonijo pod začasnim imenom NJRM kot neodvisno in suvereno državo.¹⁵¹ Glede na to, da je bila v času podpisa sporazuma Makedonija že članica OZN, takšno priznanje sicer ni pomenilo spremembe v statusu Makedonije v mednarodni skupnosti, a je bil njen političen pomen toliko večji. Kazal je namreč na konec obdobja

¹³⁹ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 244.

¹⁴⁰ Prvi odstavek 23. člena, Začasni sporazum.

¹⁴¹ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 248.

¹⁴² Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 25.

¹⁴³ Prvi odstavek 12. člena, DKPP, United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p. 331, 13. maj 1969. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 250. Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 26-28.

¹⁴⁴ Drugi odstavek 23. člena, Začasni sporazum.

¹⁴⁵ Povzeto po: Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 40-41.

¹⁴⁶ Tziampiris, A.: The Name Dispute in former Yugoslav Republic of Macedonia after signing of the Interim Accord, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 228.

¹⁴⁷ Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 24.

¹⁴⁸ Preambula, Začasni sporazum.

¹⁴⁹ 2., 3., 4., 6. člen in drugi odstavek 9. člena, Začasni sporazum.

¹⁵⁰ V praksi je možno priznanje države izraziti tudi z mednarodno pogodbo. Glej: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 90.

¹⁵¹ Prvi odstavek 1. člena, Začasni sporazum.

sporov.¹⁵² Pomembno je tudi dodati, da je izkazano priznanje Makedonije, kljub začasnosti sporazuma, dokončno.¹⁵³ Formalno priznanje z mednarodno pogodbo (*de iure priznanje*) je namreč nepreklicno.¹⁵⁴ Kot del priznanja se je Grčija zavezala tudi, da »ne bo ugovarjala vlogam za članstvo ali članstvu [Makedonije] v mednarodnih, večstranskih ali regionalnih organizacijah in institucijah, katerih članica je že sama, če se bo [Makedonija] včlanjevala pod imenom NJRM«¹⁵⁵. V zameno se je Makedonija zavezala k razlagi svoje ustave na način, da »nič v njeni ustavi /.../ ni mogoče razumeti kot ali bo to kadarkoli pomenilo, ustvarjanje podlage za ozemeljske zahteve Makedonije zunaj obstoječih meja«¹⁵⁶. Poleg tega »nič v njeni ustavi /.../ ni mogoče razumeti kot ali bo to kadarkoli pomenilo, ustvarjanje podlage za poseganje [Makedonije] v notranje zadeve druge države z namenom, da bi zaščitila položaj in pravice ljudi v drugih državah, ki niso državljani [Makedonije]«¹⁵⁷. Makedonija se je zavezala tudi, da bo »prenehala uporabljati na kakršenkoli način in v kakršnihkoli oblikah simbol na svoji nacionalni zastavi«¹⁵⁸. S tem se je zavezala k umiku sonca oz. zvezde Vergina iz svoje nacionalne zastave. Začasni sporazum zagotavlja tudi, da se bosta obe stranki »vzdržali postavljanja ovir gibanju ljudi in blaga«¹⁵⁹. Določba naj bi v bodoče omejila embargu podobne ukrepe, kot ga je izvajala Grčija pred podpisom sporazuma.¹⁶⁰ Za pomembno se je izkazalo pogodbeno določilo Začasnega sporazuma o tem, kako naj se rešujejo spori med državama. Določba predvideva tri različne postopke, v odvisnosti od tega, ali gre za katerikoli spor med državama, vprašanje razlage oz. uporabe sporazuma ali spor o imenu. Vse spore naj bi državi reševali izključno z miroljubnimi sredstvi reševanja sporov iz prvega odstavka 33. člena UL OZN. Če obstaja med državama spor o razlagi ali uporabi sporazuma, lahko katerikoli stran spor predloži pred Meddržavno sodišče. Edini primer, ki je izključen iz enostranske predložitve spora pred sodišče ali reševanja po principu drugih metod reševanja sporov je spor o imenu, ki se mora v skladu z Začasnim sporazumom¹⁶¹ reševati samo in izključno s pogajanjem.¹⁶² Mejo med vprašanjem razlage ali uporabe sporazuma ter sporom o imenu bo moralo potegniti Meddržavno sodišče.¹⁶³

¹⁵² Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 28

¹⁵³ Škrk, M., op. cit., str. 13. Glej tudi: Pazartzis, P., op. cit., str. 295.

¹⁵⁴ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 90.

¹⁵⁵ Prvi odstavek 11. člena, Začasni sporazum.

¹⁵⁶ Prvi odstavek 6. člena, Začasni sporazum.

¹⁵⁷ Drugi odstavek 6. člena, Začasni sporazum.

¹⁵⁸ Drugi odstavek 7. člena, Začasni sporazum.

¹⁵⁹ Prvi odstavek 8. člena, Začasni sporazum.

¹⁶⁰ Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str., 35.

¹⁶¹ Drugi odstavek 21. člena v povezavi s prvim odstavkom 5. člena, Začasni sporazum.

¹⁶² Povzeto po: Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 38-39.

¹⁶³ Glej poglavje 4.2.1.

2.2.4. Neuspešna pogajanja za dokončno rešitev spora

Državi se z Začasnim sporazumom sicer nista uspeli dogovoriti o dokončnem imenu za Makedonijo, zavezali pa sta se k nadaljnjim pogajanjem. V prvem odstavku 5. člena sporazuma sta državi zapisali, da se strinjata z nadaljevanjem pogajanj pod okriljem Generalnega sekretarja OZN z namenom, da bi rešile nesporazum o imenu države. Ta način reševanja spora je predviden že v resolucijah VS OZN št. 817 in št. 845 iz leta 1993.¹⁶⁴ Pogajanja je sprva vodil posebni odposlanec Generalnega sekretarja OZN Cyrus Vance, leta 1999 pa je njegovo vlogo prevzel Matthew Nimetz. Za razumevanje, kako oddaljena je rešitev spora o imenu, v tem poglavju na kratko opisujem pogajalski izhodišči držav.

Sprva je Grčija dosledno nasprotovala uporabi besede Makedonija v kakršnikoli obliki v ustavnem imenu države.¹⁶⁵ Namesto imena »Republika Makedonija« je predlagala imena »Dardania« ali »Paeonia«¹⁶⁶, »Vardarska Republika, »Republika Skopje« in podobno. Sčasoma je stališče omilila in dopustila, da se v imenu države pojavi tudi beseda Makedonija, a le pod določenimi pogoji. Novo ime bi moralo biti sestavljeno iz besede Makedonija in njene geografske specifikacije, kot na primer »Vardarska Makedonija«. Pri tem Grčija vztraja, da se mora tako oblikovano ime uporabljati za vse namene (*erga omnes*), torej za dvostranske odnose z Grčijo in za vse dvostranske in večstranske odnose z drugimi državami in organizacijami.¹⁶⁷ Grki zahtevajo tudi, da Makedonija opusti taktiko zavlačevanja¹⁶⁸ in da se novo ime za državo najde čim prej. Slednje je razumljivo glede na to, da je med trajanjem spora Makedonijo pod njenim ustavnim imenom priznalo veliko držav in da je čas v tem smislu na makedonski strani.¹⁶⁹

Navedeni predlogi in očitki so bili zavrnjeni s strani Makedonije, ki je na začetku prav tako vztrajala pri togem stališču, da spreminjanje imena ne pride v poštev.¹⁷⁰ A tudi Makedonija je sčasoma popustila in se zavzela za uporabo t.i. »dvojne formule« (*double formula*). Ta

¹⁶⁴ Prvi odstavek 5. člena, Začasn timerazum. Glej tudi: Zaikos, N.: *The Interim...*, op. cit., str. 29.

¹⁶⁵ Danforth, L. M.: *The Macedonian...*, op. cit., str. 154.

¹⁶⁶ Regiji severno od antične Makedonije.

¹⁶⁷ Kofos, E.: *The Current...*, op. cit., str. 3.

¹⁶⁸ Kondonis, H.: *Bilateral relations between Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, v: Kofos, E.: *Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002)*, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 70.

¹⁶⁹ 125 od 192 držav članic OZN. Glej: *The Name Issue, Exposing and deconstructing the Greek arguments*, str. 10, <http://euba.edu.mk/CIA/Exposing%20and%20deconstructing%20the%20Greek%20arguments.pdf> (9.2.2010).

¹⁷⁰ Danforth, L. M.: *The Macedonian...*, op. cit., str. 154.

predvideva novo ime za državo, ki bi se uporabilo za dvostranske odnose z Grčijo. Ustavno ime »Republika Makedonija« pa bi ostalo in se uporabilo za vse ostale dvostranske in večstranske odnose z državami in organizacijami. Medtem ko je Makedonija izrazila pripravljenost popustiti pri imenu države, po drugi strani nasprotuje kakršnikoli drugi kvalifikaciji za njeno identiteto, jezik in kulturo. Ti morajo ostati »makedonski« brez dodatnih opredelitev.¹⁷¹

V okviru pogajanj je bilo predlaganih veliko imen, a predloge sta izmenično zavračali zdaj Makedonija, drugič Grčija.¹⁷² Do poslabšanja vzdušja je prišlo v začetku leta 2007, ko se je nova makedonska vlada odločila, da bo preimenovala skopsko letališče po Aleksandru Velikemu. Odločitev je izzvala burne reakcije v Atenah, ki so zatrjevale kršitev Začasnega sporazuma.¹⁷³ Grški predsednik vlade se je odzval in obljubil, da se Skopje nikoli ne bo pridružilo nobeni mednarodni organizaciji, vključno z Natom in EU, dokler se ne bo našla sprejemljiva rešitev za ime.¹⁷⁴ Zaradi pomanjkanja medsebojnega zaupanja so trenutne razmere neugodne za dokončno rešitev spora. Upanje daje dejstvo, da k pogajanjem obe strani sili čas. Grčija si namreč ne želi zavlačevanja z dokončno rešitvijo, saj gre ta v korist Makedonije. Makedonija si po drugi strani želi čim prej vstopiti v Nato in EU, ki se oddaljujeta zaradi nerešenega spora o imenu.

3. Včlanjevanje Makedonije v regionalne mednarodne organizacije

Članstvo v regionalnih mednarodnih organizacijah kot sta Nato in EU je dolgoletna strateška prioriteta v makedonski zunanji politiki. Po mnenju Makedonije je država izpolnila vse kriterije za vstop v Nato. To naj bi izhajalo tudi z deklaracije iz vrha Nata v Bukarešti. Uspešnost Makedonije na področju reformiranja države je ugotovila tudi EK, ki je Evropskemu svetu predlagala, naj se začnejo pristopna pogajanja z Makedonijo.¹⁷⁵ Kljub navedenemu se je postopek včlanjevanja v Nato ustavil, podobno naj bi se zgodilo tudi z EU. Grčija je nasprotovala izdaji povabila za vstop Makedonije v Nato in potrdila, da ne bo soglašala z začetkom njenih pristopnih pogajanj z EU. Pri tem je pojasnila, da bo vključevanje

¹⁷¹ Povzeto po: Macedonia's Name: Breaking the Deadlock, op. cit., str. 8-9.

¹⁷² Danforth, L. M.: The Macedonian..., op. cit., str. 155.

¹⁷³ Macedonia's Name: Breaking the Deadlock, op. cit., str. 5.

¹⁷⁴ Ibid., str. 6.

¹⁷⁵ Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and main Challenges 2009-2010, COM(2009) 533, Bruselj, 14. December 2009, str. 19.

Makedonije v organizaciji ovirala, dokler ne bo njun spor o imenu rešen.¹⁷⁶ Čeprav to moč kot stara članica organizacij načeloma ima, je njeno delovanje sporno predvsem z vidika Začasnega sporazuma. Z njim se je namreč v prvem odstavku 11. člena zavezala, da ne bo ugovarjala članstvu Makedonije v mednarodnih regionalnih organizacijah, katerih članica je že sama, če se bo Makedonija včlanjevala pod imenom NJRM¹⁷⁷. Makedonija je slednje upoštevala in je leta 1995 pod imenom NJRM postala članica Natovega programa Partnerstvo za mir ter kasneje sodelovala v projektu Akcijski načrt za članstvo. Pod imenom NJRM poteka tudi postopek vključevanja v EU. Ker do sedaj Grčija včlanjevanju Makedonije v organizaciji ni nasprotovala, je novejše dogajanje v zvezi z vključevanjem Makedonije v Nato in EU toliko bolj presenetljivo. Makedonija meni, da je iz tega razviden spremenjen odnos Grčije in očitna kršitev Začasnega sporazuma.¹⁷⁸

Dejstvo je, da spor o imenu in problematika vključevanja Makedonije v mednarodne organizacije nista nova. Makedonija je imela zaradi grških ugovorov težave z vključevanjem v organizacije vseh vrst že kmalu po razglasitvi njene neodvisnosti. Z Začasnim sporazumom so se stvari spremenile na bolje, saj so številne organizacije, četudi pod imenom NJRM, Makedonijo sprejele medse. To so bile: OVSE (1995), Svet Evrope (1995), Organizacija za prepoved uporabe kemičnega orožja (1997), Evropska energetska listina¹⁷⁹ (1998), Stalno arbitražno sodišče (2001) in STO (2003). Po pridobitvi članstva v navedenih organizacijah Grčija ni več na noben način nasprotovala delovanju Makedonije v organizacijah.

Medtem ko sem o sporu o imenu že pisala v prvem poglavju in bom vprašanje potencialne kršitve Začasnega sporazuma predstavila v 4. poglavju, želim v naslednjih poglavjih opisati postopek včlanjevanja Makedonije v Nato in EU.

¹⁷⁶ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

¹⁷⁷ Prvi odstavek 11. člena, Začasni sporazum.

¹⁷⁸ Povzeto po: Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia: Application to the International Court of Justice, Dispute Concerning the Implementation of Article 11, Paragraph 1 of the Interim Accord of 13 September 1995, 13. november 2008, str. 7-8. Glej tudi: Kofos, E.: The unresolved..., op. cit., str. 154.

¹⁷⁹ V tožbi je navedeno »European Charter for Energy«. Naziv, kot ga pozna EVROKORPUS je »European Energy Charter«. Prevod za slednjega je Evropska energetska listina.

3.1. Vključevanje v Nato

Nato (Severnoatlantska zveza) je regionalna mednarodna organizacija, ki je bila ustanovljena 4. aprila 1949 kot zveza držav¹⁸⁰ za kolektivno samoobrambo v skladu z 51. členom UL OZN,¹⁸¹ ki zagotavlja »naravno pravico do /.../ kolektivne samoobrambe v primeru oboroženega napada na člana Združenih narodov«¹⁸². Washingtonska pogodba, ustanovitveni akt Nata, je v 5. členu uresničila določbo in določila, da njene »pogodbenice soglašajo, da se oborožen napad na eno ali več pogodbenic v Evropi ali Severni Ameriki šteje za napad na vse pogodbenice, in zaradi tega soglašajo, da bo v primeru takega oboroženega napada vsaka od njih /.../ pomagala tako napadeni pogodbenici ali pogodbenicam s takojšnjim /.../ ukrepanjem, ki se ji zdi potrebno, vključno z uporabo oborožene sile«¹⁸³. Pomemben je tudi 4. člen Washingtonske pogodbe, ki določa, da se bodo pogodbenice »med seboj posvetovale, kadar koli bo po mnenju katere koli od njih ogrožena ozemeljska celovitost, politična neodvisnost ali varnost katere koli pogodbenice«¹⁸⁴. Glede na uradno makedonsko stališče iz leta 1998, da so viri ogrožanja nacionalne varnosti Makedonije naslednji: »počasno uresničevanje mirovnega sporazuma o Bosni in Hercegovini, razširjanje konflikta na Kosovu ter poskusi nekaterih sosednjih držav po oblikovanju velikih nacionalnih držav tudi na ozemlju Makedonije, poleg tega pa tudi terorizem ter medetnični in medverski konflikti«¹⁸⁵ ter da se zadnja leta varnostne razmere na Balkanu na omenjenih področjih, v smislu terorizma pa tudi po svetu, slabšajo, ne preseneča, da je vstop v Nato za Makedonijo strateška prioriteta.¹⁸⁶ O tem obstaja v Makedoniji med vsemi večjimi političnimi akterji konsenz, včlanjevanje Makedonije v Nato pa široko podpira tudi prebivalstvo.¹⁸⁷

¹⁸⁰ V članstvu Nata je sedaj 25 evropskih držav, Turčija, Kanada in ZDA. Leta 1952 je k Washingtonski pogodbi pristopila Grčija.

¹⁸¹ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 395.

¹⁸² 51. člen, UL OZN.

¹⁸³ 5. člen, Washingtonska pogodba, Washington D.C., 4. april 1949, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (10.2.2010).

¹⁸⁴ 4. člen, Washingtonska pogodba.

¹⁸⁵ Bela knjiga za obranata na Republika Makedonija, Ministrstvo za obrambo, 1998, str. 23-24, v: Tatalović, S.: Etnični konflikti in varnost Makedonije, Teorija in praksa, let. 36, 6/1999, str. 1045.

¹⁸⁶ Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia: Macedonia and NATO, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=313> (10.2.2010).

¹⁸⁷ Dokmanovic, M., Mihajlova, E., Hristovski, Z.: National security strategy from the view of the civil society, A contribution for a regional security strategy, Institute for Strategic Research and Education, 2006, str. 2, http://www.isie.org.mk/download/research/National_security_strategy_Macedonia.pdf (10.2.2010).

3.1.1. Pogoji in postopek

Svojo zavezo k vključevanju v evro-atlantske strukture je Makedonija izrazila leta 1993 v Resoluciji o pristopu Republike Makedonije v Nato, ki jo je makedonski parlament sprejel soglasno.¹⁸⁸ Vsaka država, ki izrazi tovrsten interes, prejme povabilo Nata k intenzivnemu dialogu o željah po članstvu in za to potrebnih reformah (*open-door policy*).¹⁸⁹ Prvi korak bližje Natu je Makedonija storila 15. novembra 1995, ko je postala članica Natovega programa Partnerstvo za mir (*Partnership for peace*).¹⁹⁰ Gre za »program, ki sodelujočim državam pomaga pri preoblikovanju oboroženih sil in jim tako omogoči prevzem ustrezne vloge v demokratični družbi«¹⁹¹. Partnerstvo za mir ima pomembno vlogo v procesu širitve Nata. Zainteresirani državi pomaga, da se pripravi na ugodnosti in odgovornosti potencialnega članstva. Leta 1999 je Makedonija z Natom sklenila še pomembnejši Akcijski načrt za članstvo (*Membership Action Plan*),¹⁹² ki naj bi ji (dokončno) pomagal pri pripravah za članstvo. Zasnovan je namreč tako, da kandidatkam za članstvo ponudi praktične nasvete in pomoč, da prilagodijo svoje oborožene sile ter se pripravijo na obveznosti in odgovornosti, ki bi jim jih članstvo v zavezništvu prineslo. Od kandidatk se pričakuje, da bodo v tej fazi že izpolnile določene politične cilje, vključno z miroljubnim reševanjem ozemeljskih sporov, spoštovanjem demokratičnih postopkov ter pravne države in demokratičnim nadzorom nad svojimi oboroženimi silami. Kljub temu načrt ne daje nikakršnega zagotovila, da bo država v zvezo sprejeta.¹⁹³ Odnosi med Makedonijo in Natom so se še bolj okrepili leta 2001, ko je na zahodu države izbruhnulo nasilje med albanskimi uporniki in varnostnimi silami. Nato je z dobro načrtovano misijo uspešno posredoval v pogajanjih za prekinitev ognja (*cease-fire*), ki so privedla do sklenitve mirovnega sporazuma (Ohridski sporazum) med makedonsko vlado in predstavniki albanskih upornikov.¹⁹⁴ Želja po polnopravnem članstvu je bila tudi zaradi opisanih dogodkov vedno večja.

¹⁸⁸ Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia: Macedonia and NATO, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=313> (10.2.2010).

¹⁸⁹ NATO Enlargement, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm (10.2.2010).

¹⁹⁰ NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48830.htm (2.10.2010).

¹⁹¹ Razumeti novi NATO: predstavitev partnerjem, str. 12, <http://www.nato.int/docu/und-nato/und-nato-slv.pdf> (2.10.2010).

¹⁹² NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48830.htm (2.10.2010).

¹⁹³ Razumeti novi NATO: predstavitev partnerjem, str. 13-14, <http://www.nato.int/docu/und-nato/und-nato-slv.pdf> (2.10.2010).

¹⁹⁴ NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48830.htm (2.10.2010).

Širitev Nata predvideva 10. člen Washingtonske pogodbe, ki določa, da lahko pogodbenice »s soglasnim dogovorom povabijo katero koli drugo evropsko državo, ki je sposobna podpreti načela te pogodbe in prispevati k varnosti severnoatlantskega območja«¹⁹⁵. Določba je zelo abstraktna in ne nudi jasnih kriterijev, po katerih bi se presojala primernost kandidatke za članstvo. V tem smislu je k transparentnosti pripomogla Študija o širitvi Nata (*Study on NATO Enlargement*)¹⁹⁶ iz leta 1995 o prednostih širitve Nata in o postopku sprejemanja novih članic (*why and how*).¹⁹⁷ Študija zahteva, da države, ki se želijo pridružiti Natu (*how*), dokažejo, da izpolnjujejo določena politična, gospodarska in vojaška merila.¹⁹⁸ Zahteve povzemam v petih sklopih:

- delovanje demokratičnega političnega sistema, ki temelji na tržnem gospodarstvu,
- pravična obravnava manjšinskega prebivalstva,
- zaveza k mirnemu reševanju sporov,
- sposobnost in pripravljenost ponuditi vojaški prispevek Natovim operacijam ter
- zaveza k demokratičnim civilno-vojaškim odnosom in institucionalnim strukturam.¹⁹⁹

Kljub naštetim merilom, ki jih morajo doseči bodoče članice Nata, ustaljenega oziroma rigidnega seznama kriterijev za povabilo nove članice v zvezo ni. O širitvi se odloči po presoji vsakega konkretnega primera posebej. Ko so zaveznice soglasne, državo uradno povabijo, da postane članica Nata, s čimer se pričnejo pristopna pogajanja. To je prvi od osmih korakov na poti do formalnega članstva v Natu.²⁰⁰ Postopek včlanjevanja Makedonije v Nato se je zaustavil prav pri prvem, najpomembnejšem koraku. Države članice namreč niso uspele doseči soglasja, da bi Makedoniji izrekle uradno povabilo, s čimer bi se pričela pristopna pogajanja za dosego formalnega članstva.

3.1.2. Zavrnitev izdaje povabila za članstvo

Državni poglavarji in predsedniki vlad²⁰¹ so na sestanku Severnoatlantskega sveta²⁰² na vrhu Nata dne 29. novembra 2006 v Rigi sprejeli deklaracijo, s katero so pozdravili prizadevanja

¹⁹⁵ 10. člen, Washingtonska pogodba.

¹⁹⁶ Gre za tako imenovano študijo "why and how". Glej: NATO Handbook, The 1995 Study on NATO's Enlargement, <http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb030101.htm> (10.2.2010).

¹⁹⁷ NATO Enlargement, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm (10.2.2010).

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ V ang. Heads of State and Government.

²⁰² V ang. North Atlantic Council.

Albanije, Hrvaške in Makedonije, ki se pripravljajo na obveznosti in odgovornosti članstva v Natu. Pohvalili so njihove povečane prispevke pri mednarodnih mirovnih operacijah in ohranjanju varnosti ter njihova prizadevanja za pospešitev regionalnega sodelovanja. Sporočili so tudi, da namerava Nato na naslednjem vrhu leta 2008 povabiti v zavezništvo tiste države, ki v praksi dosegajo standarde Nata in so sposobne prispevati k evro-atlantski varnosti in stabilnosti.²⁰³ Bolj konkretno so analizirali tudi uspehe Makedonije: »Pozdravljamo uspešno izvedbo parlamentarnih volitev v Makedoniji in njena globoka prizadevanja za politične, ekonomske, obrambne, pravne in pravosodne reforme.«²⁰⁴ Kljub obetavnim napovednim so se na vrhu Nata v Bukarešti dne 3. aprila 2008 odločili, da povabijo k pristopnim pogajanjem k včlanitvi v Nato samo Albanijo in Hrvaško, ne pa tudi Makedonije.²⁰⁵ Pojasnili so, da se »zavedajo trdega dela in zavezanosti Makedonije k vrednotam Nata in operacijam zveze.«²⁰⁶ Pohvalili so tudi njena prizadevanja za izgradnjo večetnične družbe. Vendar pa so »z obžalovanjem ugotovili, da pogovori v okviru OZN, da bi razrešili vprašanje imena, niso pripeljali do uspešnega zaključka. Zato so se sporazumeli, da bo povabilo Makedoniji podano, takoj ko bo dosežena obojestransko sprejemljiva rešitev glede imena. Spodbujajo vnovično nadaljevanje pogajanj brez odlašanja in pričakujejo, da bodo končana v najkrajšem možnem času.«²⁰⁷ Odločitev je bila na prvi pogled presenetljiva, saj nihče ni podvomil, da Skopje izpolnjuje kriterije za vstop v Nato.²⁰⁸ Makedonija je delovala tudi v skladu s svojimi obveznostmi iz prvega odstavka 11. člena Začasnega sporazuma in je pri včlanjevanju v Nato uporabila ime NJRM. Grška ministrica za zunanje zadeve Dora Bakoyannis je pred vrhom v Bukarešti obrazložila grško stališče. Napovedala je, da bo Grčija včlanitev Albanije in Hrvaške v Nato podprla, ne pa tudi Makedonije, in sicer dokler bodo voditelji države zavračali rešitev spora o imenu.²⁰⁹ Ministrica je opozorila, da je za članstvo v Natu potrebno medsebojno zaupanje in dobra vera med državami pogodbenicami. Na najboljši način bi to Makedonija pokazala tako, da bi bila pripravljena

²⁰³ 30. točka, Heads of State and Government, Riga Summit Declaration, Riga, 29. november 2006, http://www.nato.int/cps/en/SID-A2DD1408-F26C9A99/natolive/official_texts_37920.htm?selectedLocale=en (10.2.2010).

²⁰⁴ 33. točka, Riga Summit Declaration.

²⁰⁵ 2. in 20. točka, Heads of State and Government, Bucharest Summit Declaration, Bucharest, 3. april 2008, http://www.summitbucharest.ro/en/doc_201.html (10.2.2010).

²⁰⁶ Makedonija je kot tranzitna država vrsto let nudila podporo državam, ki so imele svoje vojake na Kosovu (KFOR). Nekaj vojakov ima tudi v Afganistanu v okviru misije ISAF.

²⁰⁷ 20. točka, Bucharest Summit Declaration.

²⁰⁸ Macedonia's Name: Breaking the Deadlock, op. cit., str. 7.

²⁰⁹ Razlog, zaradi katerega naj bi se Grčija odločila za veto, je preimenovanje letališča v Skopju v letališče Aleksandra Velikega. S tem naj bi bil kršen Začasní sporazum med državama v delu, ki govori o dobrih sosedskih odnosih.

spor rešiti takoj. Dokler pa bo vprašanje imena odprto, Grčija ne bo mogla in ne bo hotela odobriti vstopa Makedonije v Nato.²¹⁰

V skladu z 10. členom Washingtonske pogodbe Nato sprejema nove članice soglasno. Državi lahko torej prepreči vstop v Nato že ena sama država. O tem, da se je prav to zgodilo na vrhu v Bukarešti, ni dvomov. Makedonija je videla v opisanem grškem ravnanju kršitev prvega odstavka 11. člena Začasnega sporazuma, zaradi česar je pred Meddržavnim sodiščem sprožila postopek proti Grčiji. Pri tem navaja tudi, da je Grčija ravnala v očitnem nasprotju z dosedanja prakso po sklenitvi Začasnega sporazuma, ko ni nasprotovala članstvu Makedonije v mednarodnih organizacijah, kot so OVSE, Svet Evrope, STO in druge. Nasprotovala ni niti vlogi Makedonije v programih Nata, vključno s članstvom v Partnerstvu za mir in Akcijskim načrtom za članstvo v Natu. Z vetom na vrhu v Bukarešti pa naj bi flagrantno prekršila omenjeni člen Začasnega sporazuma. O utemeljenosti vloge in potencialnih ugovorih bom razpravljala v 4. poglavju.

3.2. Vključevanje v EU

Druga, prav tako pomembna strateška prioriteta za Makedonijo, je včlanitev v EU.²¹¹ Gre za regionalno mednarodno organizacijo, ki je nastala na osnovi treh evropskih skupnosti, to je Evropske skupnosti za premog in jeklo (1951), Evropske skupnosti za jedrsko energijo (1957) in Evropske gospodarske skupnosti (1957)²¹² ter temelji na idejah miru, supranacionalnosti, zagotavljanju splošnih gospodarskih in trgovinskih pogojev ter zagotavljanju moči.²¹³

3.2.1. Pogoji in postopek

V skladu z 49. in 2. členom PEU lahko za članstvo v EU zaprosi vsaka evropska država, ki spoštuje vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin.²¹⁴ Za kandidatko je pomembno tudi, da je pripravljena v drugimi državami članicami uskladiti

²¹⁰ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

²¹¹ Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia, Macedonia and EU, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=312> (10.2.2010).

²¹² Grilc, P., Ilešič, T.: Pravo Evropske unije, 1. knjiga, Cankarjeva založba, Ljubljana 2001, str. 16-17.

²¹³ Grilc, P. in Ilešič, T., op. cit., str. 8.

²¹⁴ 2. in 49. člen Pogodbe o Evropski uniji (prečiščena različica), Uradni list Evropske unije, C 115/17 in C115/43, 9. maj 2008.

svojo ekonomsko politiko in politiko zaposlovanja ter da na unijo prenese pristojnost izvajanja skupne zunanje in varnostne politike, vključno s postopnim oblikovanjem obrambne politike.²¹⁵ Država prosilka mora torej za vstop v EU zadostiti številnim političnim in ekonomskim kriterijem. Pridruževanje EU je dolg in zahteven postopek, ki poteka v več korakih.²¹⁶ Urejen je v 49. členu PEU, ki predvideva, da država prosilka za članstvo svojo prošnjo sprva naslovi na Svet EU. Zatem se začnejo ocenjevalni postopki, katerih namen je preveriti, ali država prosilka izpolnjuje temeljne pogoje za začetek pogajanj, t.i. kopenhavska merila.²¹⁷ Po posvetovanju z EK in po odobritvi Evropskega parlamenta, ki odloča z večino svojih članov, Svet soglasno odloči o prošnji in začetku pogajanj. Gre za pomemben korak k polnopravnemu članstvu. V okviru pogajanj med državami članicami in državo prosilko se nato določijo pogoji sprejema in prilagoditve temeljnih pogodb EU, ki so potrebne za sprejem (Pogodba o pristopu). Po zaključku pogajanj se pogodba o pristopu predloži v ratifikacijo vsem državam pogodbenicam v skladu z njihovimi ustavnimi pravili. Z njihovo uveljavitvijo postane država prosilka članica EU.²¹⁸

3.2.2. »Bistvenost« rešitve spora o imenu

Makedonija se je pod imenom NJRM po vzpostavitvi diplomatskih odnosov z EU pridružila stabilizacijsko-pridružitvenemu procesu (*Stabilisation and Association process*). Njegov cilj je približati države zahodnega Balkana članstvu EU. Države, ki sodelujejo v tem procesu, imajo namreč že prost dostop do enotnega trga EU, obenem lahko za svoje reforme pridobijo tudi finančna sredstva.²¹⁹ Najpomembnejši del procesa je stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (*Stabilisation and Association Agreement*), ki ga je Makedonija sklenila z EU 9. aprila 2001 in je začel veljati 1. aprila 2004. Sporazum ustvari pogodbeno razmerje med EU in državo prosilko ter opredeli njune vzajemne pravice in dolžnosti na področjih spoštovanja osnovnih demokratičnih načel in temeljev enotnega trga EU. Ker je bila Makedonija po mnenju EK na omenjenih področjih uspešna, se je leta 2005 Svet EU odločil Makedoniji

²¹⁵ Tretji in četrti odstavek 2. člena, Pogodba o delovanju EU (prečiščeno besedilo), Uradni list Evropske unije, C 115/50, 9. maj 2008.

²¹⁶ Evropska komisija, Širitev, Pogoji za članstvo,

http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement/index_sl.htm (10.2.2010).

²¹⁷ To so: stabilne institucije, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, spoštovanje človekovih pravic in zaščito manjšin, delujoče tržno gospodarstvo ter sposobnost spopadanja s pritiski konkurence in tržnimi silami, ki delujejo v EU, sposobnost prevzema obveznosti članstva, zlasti upoštevanje ciljev politične, ekonomske in monetarne unije. Glej: ibid.

²¹⁸ 49. člen, Pogodba o delovanju EU.

²¹⁹ Evropska komisija, Širitev, Države na poti k članstvu EU,

http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/countries-on-the-road-to-membership/index_sl.htm (10.2.2010).

podeliti status države kandidatke. Naslednji korak je bil Partnerstvo za pristop (*Accession Partnership*), akt, ki ga je Svet za Makedonijo sprejel 18. februarja 2008 in ki določa osem ključnih ciljev (*benchmarks*), ki jih mora država doseči pred začetkom pogajanj.²²⁰ EK je 14. decembra 2009 v svojem letnem poročilu o napredku države pozitivno ocenila sprejete reforme Makedonije. Obenem pa je opozorila, da je »ohranjanje dobrih sosedskih odnosov, vključno z vzajemno sprejemljivo rešitvijo spora o imenu /.../, bistveno«.²²¹ S tem je EU vključila spor o imenu v postopek vključevanja Makedonije v EU. Ni dvomov, da je to storila prav zaradi pritiskov Grčije, a z zapisanim je to postalo stališče celotne organizacije. Kaj točno pomeni »bistvenost« rešitve spora o imenu je zaenkrat še stvar različnih interpretacij. Dejstvo je, da je želela Grčija rešitev spora o imenu vsiliti kot dodaten pogoj za vstop Makedonije v EU. »Bistvenost« si zato Grčija razlaga tako, da bo potrebno spor o imenu rešiti še pred začetkom pristopnih pogajanj.²²² Poleg tega lahko Grčija s svojim glasom v Svetu EU prepreči sprejetje sklepa o začetku pristopnih pogajanj, saj mora o tem Svet odločiti soglasno. Grčija je večkrat je izjavila, da je pripravljena do dokončne rešitve spora o imenu Makedonijo ovirati pri včlanjevanju v EU.²²³ Dejansko stanje je zelo podobno vključevanju Makedonije v Nato. Tudi Severnoatlantski svet tako kot Svet EU o naslednjem koraku v postopku vključevanja Makedonije v organizacijo odloča soglasno. V podobnost situacije je prepričana Grčija, ki upa, da bo odločitev Nata delovala kot precedens in da EU ne bo nadaljevala s postopkom včlanjevanja Makedonije, dokler ne bo spor o imenu dokončno rešen. Na podobno dejansko stanje računa tudi Makedonija, ki v vlogi od Meddržavnega sodišča izrecno zahteva, naj sodišče Grčiji ukaže, »naj preneha z ugovarjanjem, neposrednim ali posrednim, včlanjevanju Makedonije v Nato in/ali druge mednarodne, večstranske ali regionalne organizacije in institucije«²²⁴.

²²⁰ Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia, Macedonia and EU, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=312> (10.2.2010). Glej tudi: European Commission, Enlargement, EU – the former Yugoslav Republic of Macedonia relations, http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm (10.2.2010).

²²¹ Commission of the European Communities, The former Yugoslav Republic of Macedonia 2009 Progress Report, SEC(2009) 1335, Bruselj, 14. oktober 2009, str. 24, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/mk_rapport_2009_en.pdf (10.2.2010).

²²² Macedonia »Name« Solution Before EU Talks, Balkan Insight, 20. junij 2008, <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/11204/> (10.2.2010).

²²³ Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

²²⁴ Application to the International Court of Justice, str. 10.

4. Makedonsko-grški spor pred Meddržavnim sodiščem

Makedonsko-grški spor o imenu, ki je bil predstavljen v drugem poglavju, je ozadje spora, ki ga želim predstaviti v tem poglavju. To je makedonsko-grški spor, ki ga je z enostransko vlogo pred Meddržavnim sodiščem sprožila Makedonija zoper Grčijo, češ da je slednja prekršila mednarodno pogodbo, ki sta jo podpisali državi.

Meddržavno sodišče, poglavitni sodni organ OZN,²²⁵ je pristojno odločati v sporih med državami,²²⁶ kadar stranke izrecno pristanejo na njegovo pristojnost. To lahko storijo s sklenitvijo posebne pogodbe, t.i. posebnega sporazuma ali kompromisa, s katerim že nastali spor predložijo sodišču. Lahko pa stranke z mednarodno pogodbo preko kompromisne klavzule določijo pristojnost sodišča tudi za bodoče spore. Drugi odstavek 36. člena statuta predvideva še eno možnost vzpostavitve pristojnosti za bodoče spore. Gre za t.i. fakultativno klavzulo, s katero država enostransko izjavi in pod pogojem recipročnosti sprejme obveznost, da bo določene vrste sporov prepustila v reševanje Meddržavnemu sodišču.²²⁷ Makedonija zatrjuje pravno podlago za vzpostavitev pristojnosti sodišča v makedonsko-grškem sporu s kompromisno klavzulo iz Začasnega sporazuma, ki predstavlja tipičen primer določanja pristojnosti sodišča za bodoče spore v mednarodni pogodbi, ki sicer ureja raznovrstna vprašanja med državama.²²⁸

V prvi fazi postopka pred sodiščem se pogosto zgodi, da tožena stranka ugovarja pristojnosti sodišča ali dopustnosti tožbenih zahtevkov (*preliminary objections*). To je razumljivo, saj tovrstni ugovori suspendirajo postopek meritornega odločanja do odločitve o ugovoru. Če sodišče ugotovi, da za razsojanje ni pristojno, je zadeva s tem zaključena in se v meritorno odločanje ne spušča.²²⁹ Pod predpostavko, da Grčija ne bi želela, da Meddržavno sodišče o sporu odloči, bi bilo zanj zato pomembno, da že v prvi fazi dobro argumentira svoje potencialne ugovore. Če bi sodišče zavrnilo vse grške ugovore pristojnosti in dopustnosti, bi se lahko začela druga faza postopka, to je meritorno odločanje o sporu. Stranke so v tej fazi pozvane, da predložijo svoje zahtevke in argumente zanje najprej pisno v memorandumih, v

²²⁵ 92. člen, UL OZN.

²²⁶ Prvi odstavek 34. člena, Statut Meddržavnega sodišča, v: Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča, Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, Ljubljana, 1992.

²²⁷ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 478-488.

²²⁸ Ibid, str. 488.

²²⁹ Wallace, R. M. M.: International law, 5th ed., Sweet and Maxwell, London, 2005, 332. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 491-492.

ustnem delu pa sodišče zasliši stranke, priče in izvedence ter izvede dokaze.²³⁰ Kljub trajanju postopka komunikacija med strankami v sporu ponavadi ne preneha. Če stranki sami v tem času dosežeta sporazumno rešitev, o tem obvestita sodišče, ki nato sprejme sklep (*order*), s katerim črta spor s spiska zadev, ki so predmet sojenja. Postopek se lahko ustavi tudi z umikom vloge. V večini primerov pa se postopek konča z izrekom meritorne sodbe.²³¹ Navedeno je pomembno za makedonsko-grški spor, o rešitvi katerega tečejo bolj ali manj intenzivna pogajanja. Čeprav je njihov predmet spor o imenu, bi njegova rešitev skoraj zagotovo pomenila tudi umik vloge in ustavitev postopka pred Meddržavnim sodiščem. Spora sta kljub pomembnim razlikam tudi zelo povezana. Makedonija je namreč sprožila postopek pred Meddržavnim sodiščem zaradi grškega ravnanja, ki ga Grčija opravičuje prav z neuspešno rešenim sporom o imenu.²³² V kolikor bi bil ta rešen in bi se Makedonija lahko vključila v Nato, bi slednja verjetno v imenu dobrih sosedskih odnosov vlogo umaknila.

V praksi so za sodišče značilni zelo dolgotrajni postopki, na koncu katerih se »senati sodišča večkrat ne odločijo, da bi dali izrecno prav eni ali drugi stranki v sporu, pač pa pravno osvetlijo primer in poskušajo stranke napotiti na sporazumno rešitev spora«²³³. V skladu s tem se nameravam v naslednjih poglavjih osredotočiti predvsem na predstavitev stališč držav v sporu in odpreti nekatere pravne probleme, s katerimi bi se verjetno lahko soočalo tudi Meddržavno sodišče.

4.1. Vloga Makedonije zoper Grčijo

Makedonija je dne 17. novembra 2008 pred Meddržavno sodišče vložila vlogo zoper Grčijo zaradi domnevne kršitve prvega odstavka 11. člena Začasnega sporazuma, ki sta ga državi podpisali dne 13. septembra 1995. Grčija se je z omenjenim pogodbenim določilom zavezala, da ne bo ugovarjala vlogam za članstvo ali članstvu Makedonije v mednarodnih, večstranskih ali regionalnih organizacijah in institucijah, katerih članica je že sama. Ob tem si je pridržala pravico ugovarjati, če bi se Makedonija vključevala pod katerikoli drugim imenom kot tistim iz druge točke resolucije VS OZN št. 817, to je NJRM.²³⁴ Makedonija je navedeno

²³⁰ Ibid., str. 332. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 491-492.

²³¹ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 492-493.

²³² Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

²³³ Bohte, G.: Sodišče, ki pravico deli le s soglasjem strank, Meddržavno sodišče v Haagu (II), Pravna praksa, št. 21-22/2000, 27. julij 2000, str. 41.

²³⁴ Prvi odstavek 11. člena, Začasni sporazum.

določbo spoštovala in sprejela ime NJRM v postopku včlanjevanja v Nato. Kljub temu je Grčija na vrhu Nata v Bukarešti dne 3. aprila 2008 preko svojih organov in agentov Makedoniji onemogočila prejem vabila za članstvo, zaradi česar se Makedonija ni mogla včlaniti v organizacijo.²³⁵ Iz dejanj in izjav Grčije, ki so sledile, je bilo jasno, da je bil razlog za ugovor članstvu Makedonije v Natu spor med državama glede ustavnega imena Makedonije. Grčija je tudi jasno povedala, da je pripravljena še naprej ovirati Makedonijo v njenih prizadevanjih za vstop v Nato, dokler ne bo spor o imenu dokončno rešen. V podporo navedbam je Makedonija k tožbi priložila vrsto dokumentov. Iz njih izhaja, da je bil razlog, zaradi katerega Grčija ni soglašala z izdajo povabila Makedoniji, res zgolj njun nerešen spor o imenu. Posledica grškega stališča je bila odločitev Nata, da »bo povabilo NJRM podano takoj, ko bo dosežena obojestranska sprejemljiva rešitev glede imena«²³⁶. Za sprejem odločitve o povabilu nove države v članstvo je v skladu z 10. členom Washingtonske pogodbe potrebno soglasje vseh držav članic Nata.²³⁷ Ker je bila Grčija proti, do povabila seveda ni moglo priti.

Ravnanje Grčije Makedonijo toliko bolj preseneča, ker se je Makedonija po podpisu Začasnega sporazuma po enakem postopku že uspešno vključila v druge mednarodne organizacije (OVSE, Svet Evrope, Organizacija za prepoved uporabe kemičnega orožja, Evropska energetska listina, Stalno arbitražno sodišče in STO), ne da bi Grčija temu nasprotovala. Leta 1995 je Makedonija postala tudi članica Natovega Partnerstva za mir in leta 2004 sodelovala v projektu Akcijski načrt za članstvo v Natu. Več kot deset let je nemoteno sodelovala s članicami Nata, tudi z Grčijo. Grčija naj bi takrat ravnala v skladu s prvim odstavkom 11. člena sporazuma. S spremembo odnosa do vključevanja Makedonije v organizacije pa naj bi kršila omenjeno pogodbeno določilo.²³⁸

4.1.1. Vzpostavitev pristojnosti

Po mnenju Makedonije je pravna podlaga za vzpostavitev pristojnosti Meddržavnega sodišča za odločanje v predloženem sporu v prvem odstavku 36. člena Statuta Meddržavnega sodišča in v drugem odstavku 21. člena Začasnega sporazuma.²³⁹ Statut določa, da se pristojnost sodišča »razteza na vse zadeve, ki mu jih stranke predlože, kakor tudi na vse primere, ki so

²³⁵ Application to the International Court of Justice, str. 4.

²³⁶ 20. točka, Bucharest Summit Declaration.

²³⁷ 10. člen, Washingtonska pogodba.

²³⁸ Povzeto po: Application to the International Court of Justice, str. 3-9.

²³⁹ Ibid., str. 4.

posebej določeni v UL ZN ali v veljavnih pogodbah in dogovorih»²⁴⁰. Določbo je treba brati v povezavi s prvim odstavkom 35. člena, ki določa, da je sodišče na voljo le tistim državam, ki so pogodbene stranke njegovega statuta. Stranke statuta postanejo države *ipso facto* s tem, ko postanejo članice OZN, lahko pa to postanejo tudi pod posebnimi pogoji, ki jih v vsakem posameznem primeru določi GS po priporočilu VS.²⁴¹ Glede na to, da sta Makedonija in Grčija članici OZN, čeprav prva po resoluciji VS št. 817 pod začasnim imenom NJRM, in s tem *ipso facto* tudi pogodbene stranki statuta sodišča, imata državi v skladu s prvim odstavkom 35. člena statuta dostop do sodišča.²⁴² Vendar dejstvo, da sta državi pogodbene stranki statuta še ne pomeni, da sta sprejeli pristojnost sodišča za reševanje spora. V skladu s prvim odstavkom 36. člena statuta je namreč sodišče pristojno samo, kadar o tem obstaja med državama v sporu soglasje.²⁴³ Makedonija se v tej povezavi sklicuje na pogodbeno določilo iz drugega odstavka 21. člena Začasnega sporazuma, ki predvideva, da lahko bodisi Makedonija bodisi Grčija »pred Meddržavno sodišče preloži kakršnokoli nesoglasje ali spor, ki nastane med pogodbenicama glede razlage ali uporabe tega Začasnega sporazuma«²⁴⁴. Ker Makedonija meni, da je prišlo do spora o razlagi oz. uporabi omenjene pogodbe, je prepričana, da je Meddržavno sodišče o njeni vlogi pristojno odločati. V njej je Makedonija tudi zapisala, da je Začasni sporazum veljaven naslov za vzpostavitev pristojnosti sodišča.

Pomembno potencialno oviro pri vzpostavitvi pristojnosti sodišča pomeni izjema iz istega člena sporazuma, da pred Meddržavno sodišče ni mogoče predložiti spora iz prvega odstavka 5. člena Začasnega sporazuma, torej spora, ki ga omenjata tudi obe relevantni resoluciji VS OZN, to je spora o imenu Makedonije (*a difference over the name of the State*).²⁴⁵ Državi sta se namreč strinjali, da bosta spor o imenu reševali izključno s pogajanjem pod okriljem Generalnega sekretarja OZN.²⁴⁶ Makedonija je že v svoji vlogi preventivno zavrnila razlogo, da predmet predloženega spora na kakršenkoli način, neposredno ali posredno, zadeva spor med državama o imenu Makedonije.²⁴⁷ Po njenem mnenju naj zato izjema iz prvega odstavka 5. člena ne bi prišla v poštev in bi moralo sodišče v predloženem sporu odločiti.²⁴⁸ Na žalost

²⁴⁰ Prvi odstavek 36. člena, Statut Meddržavnega sodišča.

²⁴¹ 93. člen, UL OZN. Zaradi univerzalnosti članstva OZN (192 članov) je določba izgubila pomen. Glej: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 487.

²⁴² Prvi odstavek 35. člena, Statut Meddržavnega sodišča. Pri tem je pomemben trenutek začetka postopka pred sodiščem.

²⁴³ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 487.

²⁴⁴ Drugi odstavek 21. člena, Začasni sporazum.

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ Prvi odstavek 5. člena, Začasni sporazum. Glej tudi: Zaikos, N.: The Interim..., op. cit., str. 38-39.

²⁴⁷ Application to the International Court of Justice, str. 5.

²⁴⁸ Ibid.

argumenti Makedonije za takšno trditev zaenkrat še niso znani, saj jih v vlogi, s katerim se je začel postopek pred sodiščem, ni navedla. Javnosti ni na voljo niti njen memorandum²⁴⁹, v katerem so po vsej verjetnosti navedeni tudi argumenti za te trditve. O tem, kako se bo sodišče soočilo z morebitnim ugovorom pristojnosti, sem več napisala v poglavju 4.2.1.

4.1.2. *Zahtevek Makedonije*

Ker želi Makedonija »zaščititi svoje pravice iz Začasnega sporazuma in pravice, ki jih ima kot neodvisna država, da si prizadeva za članstvo v relevantnih mednarodnih organizacijah«²⁵⁰, od Meddržavnega sodišča zahteva, da v konkretnem primeru stori dvoje. Prvič, Grčijo obsodi (*adjudge and declare*), da je preko svojih državnih organov in agentov kršila svoje obveznosti iz prvega odstavka 11. člena Začasnega sporazuma in drugič, Grčiji naloži, da naj nemudoma sprejme vse potrebne ukrepe za spoštovanje obveznosti iz prvega odstavka 11. člena Začasnega sporazuma ter preneha s kakršnimkoli nasprotovanjem, neposrednim ali posrednim, članstvu Makedonije v Natu, in/ali katerikoli drugi mednarodni organizaciji in instituciji, katere članica je, če si Makedonija prizadeva za članstvo pod imenom NJRM.²⁵¹

4.1.3. *Dokazovanje odgovornosti Grčije*

Za to, da bo Makedonija upravičila očitke, da je Grčija s svojim ravnanjem prekršila Začasni sporazum, bo morala njeno odgovornost dokazati po pravilih o odgovornosti države za protipravna dejanja. Pri razvoju omenjenih pravil je imela osrednjo vlogo KMP²⁵², ki je leta 2001 sprejela celovit Osnutek pravil o odgovornosti držav za mednarodna protipravna dejanja.²⁵³ Čeprav osnutek še nima oblike mednarodne konvencije, to je pogodbenega mednarodnega prava, se pravila iz osnutka obravnavajo vsaj kot norme v nastajanju (*in statu nascendi*), če že ne kot veljavno običajno pravo (*lex lata*).²⁵⁴ V primeru makedonsko-grškega

²⁴⁹ Zunanje ministrstvo Makedonije je objavilo novico, da je memorandum vložilo 20. julija 2009. Glej: Macedonia files its Memorial at the International Court of Justice, <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=318&id=578> (9.3.2010).

²⁵⁰ Application to the International Court of Justice, str. 3.

²⁵¹ Ibid., str. 10.

²⁵² V ang. International Law Commission.

²⁵³ Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with commentaries, Report of the International Commission on the Work of its 53. Session, A/56/10, 2001 (od sedaj naprej Osnutek členov o odgovornosti držav za mednarodno protipravno dejanje). Glej tudi: Hohler, B.: Odgovornost mednarodnih organizacij, v: Zbornik znanstvenih razprav ob 60. obletnici Komisije Združenih narodov za mednarodno pravo, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, 2008, str. 165.

²⁵⁴ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 282-283. Glej tudi: Švarc, D.: Komisija za mednarodno pravo in odgovornost držav za mednarodna protipravna dejanja, v: Zbornik znanstvenih razprav ob 60. obletnici Komisije

spora bom zato omenjeni osnutek uporabila kot vodič o tem, kaj je merodajno pravo na tem področju.

V skladu s 1. in 2. členom osnutka je za vsako mednarodno protipravno dejanje²⁵⁵ država odgovorna, če je mogoče določeno dejanje *pripisati* tej državi v skladu s pravili mednarodnega prava in če dejanje predstavlja *kršitev mednarodne obveznosti* te države. Za vzpostavitev mednarodne odgovornosti države morata biti kumulativno izpolnjena oba pogoja.²⁵⁶ Samo v določenih izjemnih okoliščinah dejanje, ki bi bilo v običajnih okoliščinah protipravno, ni mednarodno protipravno dejanje. Okoliščine je Komisija v osnutku izčrpno določila, to so: soglasje prizadete države (*volenti non fit iniuria*), pravica do samoobrambe, dopustni protiukrepi, višja sila (*force majeure*), stiska (*distress*) in nuja (*necessity*).²⁵⁷

Za to, da bo Makedonija dokazala, da je Grčija za očitano dejanje odgovorna, bo torej morala najprej dokazati, da ji je dejanje mogoče pripisati. Zatem bo morala dokazati tudi, da je Grčija kršila določeno mednarodnopravno obveznost, ki jo je v danem trenutku imela. Na morebitne ugovore in dokaze Grčije, da obstajajo izjemne okoliščine, zaradi katerih naj dejanje ne bi bilo protipravno, bo morala odgovoriti z dokazi, ki kažejo nasprotno. Pri slednjem bo imela Makedonija nekoliko lažjo vlogo, saj mora obstoj razloga za izključitev protipravnosti dokazati država, ki se brani odgovornosti.²⁵⁸ Dokazno breme bo torej v tem primeru na Grčiji.

4.1.3.1. Pripisljivost dejanja

Prvi element mednarodnega protipravnega dejanja, to je pripisovanje dejanja državi, na prvi pogled ne bo težko dokazati. Kot že rečeno, 10. člen Severnoatlantske pogodbe določa, da članice Nata o povabilu nove države odločajo s soglasnim dogovorom.²⁵⁹ Deklaracijo, ki so jo sprejeli poglavarji držav in vlad članic Nata, s katero je bilo negativno odločeno o vstopu Makedonije v Nato, je nedvomno v tej obliki podprla tudi grška delegacija. Ker je v skladu s

Združenih narodov za mednarodno pravo, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, 2008, str. 73-75.

²⁵⁵ Prof. Türk uporablja besedo delikt. Glej: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 283.

²⁵⁶ 1. in 2. člen Osnutka členov o odgovornosti držav za mednarodno protipravno dejanje. Glej tudi: Sancin, V.: Odgovornost državnih organov za kršitve mednarodnega prava, XIII. Dnevi javnega prava in javnega managementa, Javna uprava, letnik 43, št. 2, Ljubljana, 2007, str. 505.

²⁵⁷ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 290-292.

²⁵⁸ Sancin, V.: Odgovornost..., op. cit., str. 508.

²⁵⁹ 10. člen, Washingtonska pogodba.

4. členom osnutka država odgovorna za dejanja svojih izvršilnih organov,²⁶⁰ bi bilo možno ravnanje grške izvršilne oblasti na vrhu Nata dokaj enostavno pripisati Grčiji.

Po drugi strani obstaja možnost, da bo Grčija izpodbijala pripisljivost omenjenega dejanja Grčiji z argumentom, da je bila odločitev o neizdaji povabila odločitev organizacije kot samostojnega pravnega subjekta in ne posamičnih držav članic oz. njenih organov. Vse pravne posledice, ki iz odločitve izhajajo, bi bilo zato treba pripisati Natu in ne Grčiji. To naj bi nenazadnje izhajalo tudi iz dejstva, da glasovanje poteka tajno in da je težko dokazati, kako je vsaka država članica glasovala.²⁶¹ Grčija bi lahko tudi trdila, da je s svojimi argumenti prepričala ostale države članice Nata, da Makedonija ne izpolnjuje predpisanih pogojev za vstop v organizacijo, zaradi česar so se države kolektivno odločile, da ji odrečejo povabilo.²⁶² V bistvu naj Grčija sploh ne bi uporabila veta na odločitev, saj ji tega niti ni bilo treba.²⁶³

Zdi se, da nobeden izmed navedenih grških argumentov ne bi vzdržal.

Prvič, kljub tajnemu glasovanju ne bi bilo težko dokazati, kako in zakaj je glasovala Grčija. Grška vlada je namreč svoj glas večkrat javno obrazložila.

Drugič, kar se tiče ugovora, da naj se odločitev pripiše organizaciji in ne državi članici, je pomembna ugotovitev, da se država ne more skriti za dejanja drugih držav, ki so vpletene v neko skupno ravnanje. V meri v kolikor je sama prispevala k takemu ravnanju, tudi sama odgovarja.²⁶⁴ Poleg tega je KMP v svojem poročilu o osnutku pravil o odgovornosti mednarodnih organizacij iz leta 2004 izrecno dopustila možnost, da se isto ravnanje lahko pripiše dvema ali več mednarodnopravnim subjektom (*multiple attribution*).²⁶⁵ S tem je KMP nakazala, da je država lahko odgovorna za dejanje, ne glede na to, ali je obenem zanj

²⁶⁰ 4. člen, Osnutek členov o odgovornosti držav za mednarodno protipravno dejanje.

²⁶¹ Bantekas, I., op cit., str. 566.

²⁶² Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

²⁶³ Kofos, E.: The Current..., op. cit., str. 2.

²⁶⁴ Sancin, V.: Odgovornost..., op. cit., str. 507.

²⁶⁵ Poročilo Komisije za mednarodno pravo o delu 56. zasedanja, I.L.C. Report, A/59/10, 2004, str. 111, http://untreaty.un.org/ilc/reports/english/a_59_10.pdf#xml=http://untreaty.un.org/dtSearch/dtisapi6.dll?cmd=getpdfhits&DocId=30&Index=D%3a\UNTREATY\UNTREATY.ORG\ilc\dtSearch\Indexes\ILC-Reports-English&HitCount=9&hits=1+2+3+23+24+25+30+31+32+&.pdf Tudi na področju odgovornosti organizacij ima veliko vlogo KMP, ki je do sedaj potrdila osnutke besedil nekaj členov. Kljub temu je treba opozoriti, da je projekt šele v začetni fazi in da so pravila v osnutku šele predlogi, ki se bodo zagotovo še spreminjali.

odgovorna tudi organizacija. Pripis določenega dejanja mednarodni organizaciji torej še ne pomeni, da istega dejanja ni mogoče pripisati državi, in obratno.²⁶⁶

Nenazadnje je v konkretnem primeru pomembno zavrniti tudi grški ugovor, da so se o neizdaji povabila za vstop Makedonije v Nato odločile države članice Nata kolektivno. Čeprav je to morda sicer res, ker naj bi Grčija vse države prepričala, naj glasujejo proti izdaji povabila, je grški argument v konkretnem primeru irelevanten. Makedonija namreč Grčiji očita »zgolj«, da je slednja ugovarjala članstvu, ne pa tudi, da je Makedoniji preprečila, da bi se včlanila v Nato. Že ugovarjanje članstvu pa je v skladu s prvim odstavkom 11. člena Začasnega sporazuma dovolj za njegovo kršitev.

Glede na navedeno se zdi, da je dejanje mogoče pripisati Grčiji.

4.1.3.2. Kršitev obveznosti po Začasnem sporazumu

Za vzpostavitev odgovornosti države za mednarodno protipravno dejanje je potrebno poleg pripisljivosti dejanja dokazati tudi kršitev mednarodne obveznosti države. V skladu z 12. členom osnutka je kršitev mednarodne obveznosti podana vselej, kadar neko dejanje države ni v skladu z njeno mednarodno obveznostjo, ne glede na njen izvor ali naravo. To pomeni, da lahko mednarodnopravne obveznosti izhajajo iz pogodb, običajnega prava ali drugih naslovov.²⁶⁷ Po mnenju Makedonije je Grčija kršila obveznost iz mednarodne pogodbe, Začasnega sporazuma. Ker je Grčija v nasprotju s sporazumom ugovarjala članstvu, Makedonija meni, da je Grčija kršila svojo mednarodnopravno obveznost. Nenazadnje ugovora članstvu Makedonije v Nato Grčija sploh ne zanika. Glede na dosedanje navedbe in dokaze se bo Makedonija zato verjetno v postopku sklicevala na kršitev temeljnega pravila mednarodnega prava, da je pogodbe treba spoštovati (*pacta sunt servanda*).²⁶⁸ Pravilo zahteva, da države ravnajo tako, da ne ovirajo izpolnjevanja pogodbe in da v dobri veri, torej vestno in pošteno izpolnjujejo obveznosti, ki so zanje določene v mednarodni pogodbi.²⁶⁹

²⁶⁶ Hohler, B., op. cit., str. 166-167.

²⁶⁷ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 288.

²⁶⁸ Omenjeno pravilo izhaja tudi iz 26. člena DKPP, ki določa, da so vse veljavne pogodbe za stranke zavezujoče ter da jih je potrebno izvrševati v dobri veri. Pogodbenci DKPP sta tudi Makedonija in Grčija.

²⁶⁹ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 257.

4.2. Potencialni ugovori Grčije

Glede na to, da v času pisanja diplomske naloge javnosti še nista bila na voljo memorandum Makedonije (*Memorial*) in odgovor Grčije na memorandum (*Counter-Memorial*)²⁷⁰, sem potencialne ugovore Grčije iskala v člankih grških strokovnjakov za mednarodno pravo. Jasno je, da ti ne izražajo stališča države, temveč da želijo le opozoriti na določene vidike spora, ki se bodo morda pojavili pred sodiščem. To bo tudi moja naloga v tem poglavju.

4.2.1. Ugovor pristojnosti

Grčija bi lahko ugovarjala pristojnosti Meddržavnega sodišča in se pri tem sklicevala na izjemo iz drugega odstavka 21. člena Začasnega sporazuma. Ta namreč določa, da je mogoče »vsak spor o razlagi ali uporabi Začasnega sporazuma predložiti pred Meddržavno sodišče, razen v primeru nesoglasja, ki je opredeljeno v prvem odstavku 5. člena«²⁷¹, torej razen v primeru spora o imenu države. Grčija bi lahko nasprotovala Makedoniji, češ da v konkretnem primeru ne gre za »spor o razlagi ali uporabi Začasnega sporazuma«, temveč za spor o imenu države. O slednjem pa sodišče ni pristojno odločiti, saj za to glede na omenjeno pogodbeno določilo nima potrebnega soglasja med državama v sporu.²⁷²

Sodišče se je v zadevi Naftne ploščadi (*Oil platforms*), v kateri je Iran zoper ZDA vložil tožbo zaradi uničenja treh iranskih naftnih ploščadi med iransko-iraško vojno v letih 1987 in 1988 ter za to zahteval reparacije, prvič soočilo s situacijo, da se je država za vzpostavitev pristojnosti sodišča sklicevala izključno na kompromisno klavzulo dvostranske pogodbe.²⁷³ Sodišče je ugotovilo, da imata državi (tako kot Makedonija in Grčija) različno mnenje o tem, ali gre v konkretnem primeru za spor o razlagi oz. uporabi sporazuma ali ne. Pri tem je pojasnilo, da je treba v takih primerih ugotoviti, ali očitane kršitve spadajo v okvir pogodbenih določil in posledično, ali je sodišče na podlagi kompromisne klavzule

²⁷⁰ Rok za predložitev memoranduma Makedonije je bil 20. julij 2009 in za odgovor Grčije na memorandum 20. januar 2010. Glej: Application of the Interim Accord of 13 September 1995, Order of International Court of Justice, 20. januar 2009.

²⁷¹ Drugi odstavek 21. člena, Začasni sporazum.

²⁷² Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

²⁷³ Bekker, P. H. F.: Dismissal of U.S. preliminary objection to ICJ jurisdiction based on compromissory clause in bilateral commerce treaty between Iran and United States – Use of force matters not *per se* excluded from reach of 1955 Treaty – meaning of »Freedom of commerce«, American Journal of International Law, No. 91, julij 1997, str. 520.

pristojno.²⁷⁴ Bistveno je torej, da za vzpostavitev pristojnosti sodišča ni dovolj, da ena stran trdi, da gre za spor o razlagi oziroma uporabi sporazuma, druga pa temu nasprotuje. Potrebna je presoja, ali tovrsten spor obstaja in ali se lahko na tej podlagi uporabi kompromisna klavzula.²⁷⁵

Iran se je za vzpostavitev pristojnosti Meddržavnega sodišča skliceval na kompromisno klavzulo iz drugega odstavka XXI. člena iransko-ameriškega sporazuma o prijateljstvu, gospodarskih odnosih in konzularnih pravicah, ki je določal, da se vsak spor med pogodbenicama o razlagi ali uporabi sporazuma, ki ni bil uspešno rešen po diplomatski poti, predloži Meddržavnemu sodišču, razen če se stranki dogovorita o drugem miroljubnem sredstvu reševanja spora. ZDA so pristojnosti sodišča ugovarjale, češ da je sporazum urejal le gospodarske in konzularne odnose med državama, ne pa tudi posledic oboroženih spopadov med njima, to je uničenje naftnih ploščadi. Ker naj očitane kršitve ne bi spadale v okvir sporazuma, naj sodišče ne bi bilo pristojno o njih odločati. Sodišče je v zadevnem primeru priznalo, da na podlagi predloženih dokazov v prvi fazi postopka ne more potrditi obstoja povezave med uničenjem naftnih ploščadi in trgovino z iransko nafto, ki pa spada v okvir sporazuma. A ker bi ravnanje ZDA *lahko* neugodno vplivalo na svobodo trgovanja, ki je varovana s sklenjenim sporazumom, je sodišče ugotovilo, da obstaja med državama spor o razlagi in uporabi sporazuma in da je zato pristojno odločati v sporu.²⁷⁶

Glede na naveden primer se sodišče za vzpostavitev lastne pristojnosti v makedonsko-grškem sporu najverjetneje ne bo oprlo zgolj na dejstvo, da Makedonija *trdi*, da gre za spor o razlagi ali uporabi Začasnega sporazuma in da Grčija to *zanika*. Namesto tega bo ugotavljalo, ali tovrsten spor resnično *obstaja* in ali je posledično za odločanje v sporu pristojno odločati. Pri tem ni treba, da je sodišče v odgovor popolnoma prepričano. V skladu s splošno sprejetim pravilom, ki ga je Stalno meddržavno sodišče²⁷⁷ prvič predstavilo v zadevi tovarne Chorzów zadošča, da argumenti, ki govorijo v prid vzpostavitve pristojnosti sodišča, prevladujejo.²⁷⁸

²⁷⁴ Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Preliminary Objection, Judgement, I.C.J. Reports 1996, p. 803, para. 15 in 16.

²⁷⁵ Pri tem je potrebno pojasniti, da so sodbe Meddržavnega sodišča obvezne samo za pravnne stranke in za določen primer (torej ne ustvarjajo precedensov). Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 60

²⁷⁶ Povzeto po: Bekker, P. H. F., op. cit, str. 519-522.

²⁷⁷ V ang. Permanent Court of International Justice.

²⁷⁸ Bekker, P. H. F., op. cit, str. 522.

A vendar zapisane ugotovitve niso dovolj za rešitev problema pristojnosti sodišča. Od iransko-ameriškega se makedonsko-grški spor bistveno razlikuje v tem, da sta slednji državi v kompromisno klavzulo izrecno zapisali tudi izjemo, o katerih sporih Meddržavno sodišče ni pristojno odločati. V makedonsko-grškem sporu zato verjetno ne bo dovolj odgovor na vprašanje, ali gre v konkretnem primeru za »spor o razlagi ali uporabi Začasnega sporazuma«, za katerega je sodišče pristojno, temveč tudi, ali ne gre morebiti za spor o imenu, o katerem sodišče ni pristojno odločati.

Od tu naprej je po mojem mnenju naloga sodišča, da ugotovi dejansko stanje in ravnanje Grčije bodisi subsumira pod prvi odstavek 11. člena sporazuma ali pa ugotovi, da gre v predloženem primeru za spor o imenu med državama. Glede na jasno dikcijo omenjenega člena²⁷⁹ sporazuma in glede na to, da Grčija ne zanika, da je glasovala proti vstopu Makedonije v Nato, menim, da ima sodišče dovolj razlogov, da odloči, da je pristojno odločati v sporu. Čeprav je po grških trditvah sodeč verjetno tudi res, da je spor o imenu pomembno (ali celo izključno) vplival na sporno ravnanje Grčije, menim, da to dejstvo ni dovolj, da bi bil zaradi tega Makedoniji v konkretnem primeru onemogočen dostop do sodišča. Po mojem mnenju je mogoče spor o imenu ločiti od spora, o katerem bo moralo odločiti sodišče. Argument za to, da je mogoče spor razdeliti na več vidikov in jih obravnavati posamično, izhaja iz ugotovitve Meddržavnega sodišča, da se pravni spori med državami večkrat pojavijo v povezavi s širšimi in dolgotrajnejšimi političnimi spori. Kljub temu pa sodišče nikoli ni odločilo, da pravnega spora ne bo reševalo, češ da predstavlja le en vidik političnega spora. Sodišče tudi ugotavlja, da bi imelo drugačno obravnavanje primerov daljnosežne posledice na miroljubno reševanje mednarodnih sporov.²⁸⁰ V skladu z navedenim bi bilo mogoče spora ločiti tako, da bi v predloženem sporu sodišče odločilo, ne da bi pri tem presojalo spor o imenu. Iz tega bi lahko sledila samo še ugotovitev, da je sodišče za predložen spor pristojno odločati.

4.2.2. Razlaga pogodbenega določila

V kolikor bi sodišče zavrnilo vse ugovore nepristojnosti in nedopustnosti, bi se spustilo v meritorno presojo primera. Grški pravni strokovnjaki trdijo, da naj bi bilo v tej fazi postopka osrednje vprašanje, kako naj se razlaga obveznost Grčije, da ne bo nasprotovala vlogam za

²⁷⁹ Prvi odstavek 11. člena, Začasni sporazum.

²⁸⁰ United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgement, I.C.J Reports 1980, p.3, para 37.

članstvo in članstvu Makedonije v mednarodnih, večstranskih, in regionalnih organizacijah in institucijah, katerih članica je, če se bo Makedonija v te vključevala pod imenom NJRM.²⁸¹ Ena izmed razlag pogodbenega določila bi lahko bila, da Grčija ne sme ugovarjati prav nobeni vlogi NJRM za članstvo v mednarodni organizaciji in da ima Grčija pravico ugovarjati *le*, če bi se Makedonija kako drugače vključevala v organizacije kot NJRM. Grčija v tem primeru ne bi mogla ugovarjati članstvu Makedonije niti takrat, ko po mnenju Grčije ta ne bi izpolnjevala pristopnih pogojev za vstop v organizacijo. Če bi obveljala taka razlaga, potem se zdi, da je Grčija resnično kršila prvi odstavek 11. člena Začasnega sporazuma. A postavi se dodatno vprašanje, ali se je Grčija sploh smela odpovedati pravici ugovarjati. Ali se lahko država članica mednarodne organizacije enostransko odpove svoji diskreciji presojati ali država kandidatka izpolnjuje pristopne pogoje za vstop v organizacijo? Če je odgovor pozitiven, potem je to storila Grčija, ki se je strinjala, da bo podprla kakršnokoli makedonsko vlogo pod dogovorjenim imenom.²⁸² Nasprotnega mnenja so grški pravni strokovnjaki, ki trdijo, da je presoja izpolnjevanja pristopnih pogojev potencialne kandidatke za vstop v organizacijo dolžnost držav članic oz. organizacije same, ki se ji individualni član ne more enostransko odpovedati.²⁸³ Posledica takega razlaganja bi bila, da je pogodbeno določilo Začasnega sporazuma neveljavno, Grčiji pa na njegovi podlagi ne bi bilo mogoče očitati kršitve.

Druga možna razlaga spornega člena je, da v kolikor Makedonija uporablja ime NJRM, Grčija ne more ugovarjati njenemu včlanjevanju zaradi imena, ki ga je uporabila, lahko pa še vedno ugovarja, če Makedonija ne bi izpolnila kriterijev za članstvo v organizaciji. Grčija bi se verjetno v konkretnem primeru sklicevala na kriterije za vstop v Nato iz 10. člena Washingtonske pogodbe. V njem je določeno, da lahko države članice Nata »s soglasnim dogovorom povabijo katero koli drugo evropsko državo, ki je sposobna podpreti načela te pogodbe in prispevati k varnosti severnoatlantskega območja, da pristopi k tej pogodbi«²⁸⁴. Grčija bi lahko dokazovala, da je ugovarjala članstvu Makedonije v Natu, ne zato, ker se ta ni včlanjevala pod imenom NJRM (česar ji ni mogoče očitati), temveč iz drugih razlogov. Grčija bi lahko trdila, da Makedonija preprosto ni država, ki je sposobna podpreti načela Washingtonske pogodbe. Pri tem bi se lahko sklicevala predvsem na načela iz 2. člena pogodbe, ki določa, da bodo pogodbenice »s spodbujanjem razmer, ki omogočajo stabilnost in blaginjo prispevale k nadaljnjemu razvoju miroljubnih in prijateljskih mednarodnih

²⁸¹ Prvi odstavek 11. člena, Začasni sporazum.

²⁸² Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

²⁸³ Povzeto po: Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit.

²⁸⁴ 10. člen, Washingtonska pogodba.

odnosov»²⁸⁵. Ker naj bi predstavljala uporaba imena »Republika Makedonija« s strani Makedonije grožnjo ozemeljski celovitosti Grčije, naj ne bi spoštovala omenjenega načela in posledično pristopnih pogojev za članstvo v Natu. Grška utemeljitev, zakaj pomeni uporaba imena »Republika Makedonija« grožnjo za Grčijo je opisana v poglavju 2.1. Če bi sodišče sledilo navedeni razlagi določila, bi moralo verjetno odločiti v prid Grčiji. Dejstvo je namreč, da ima vsaka država članica Nata pravico veta na sprejem države kandidatke v krog pogodbenic Washingtonske pogodbe. To naj bi bila posledica zaupne narave organizacije in vitalnih obrambnih interesov, ki jih le-ta institucionalizira.²⁸⁶ Poleg tega se sodišče ne bo smelo spuščati v razloge, zaradi katerih se je Grčija odločila uporabiti veto. Čeprav sicer obstaja pravilo, da morajo biti razlogi v skladu s pravili in omejitvami glasovanja, ki so določeni v ustanovnem aktu organizacije,²⁸⁷ Meddržavno sodišče ne bo smelo presojati skladnosti razlogov z Washingtonsko pogodbo. Omejitev predstavlja kompromisna klavzula, ki vzpostavlja sicer pristojnost Meddržavnega sodišča za vprašanja »razlage ali uporabe Začasnega sporazuma«, ne pa tudi za vprašanja razlage Washingtonske pogodbe.

Vprašanje, kako se razlaga sporno pogodbeno določilo, je v mednarodnem pravu rešeno. DKPP je v 31. členu določila, da je »pogodbo treba razlagati v dobri veri, po običajnem pomenu izrazov, uporabljenih v pogodbi, v njihovem kontekstu ter v luči njenega predmeta in cilja«²⁸⁸. Splošno pravilo je torej tekstualna (jezikovna) razlaga. Subjektivna razlaga, ki izhaja iz volje oziroma namena pogodbenih strank ter teleološka razlaga, ki izhaja iz ciljev in predmeta pogodbe služita »le« razsvetlitvi običajnega pomena besed.²⁸⁹ Države se pogosto sklicujejo tudi na pomožna sredstva razlage iz 32. člena DKPP, to so pripravljalna dela (*travaux préparatoires*) in okoliščine, ki so spremljale nastanek pogodbe. DKPP je določila, da se ta lahko uporabljajo samo, kadar je tekstualna razlaga dvoumna ali nejasna ali pa kadar privede do rezultata, ki je očitno absurden ali nerazumen.²⁹⁰

Po strogi tekstualni razlagi Grčija ne bi smela v nobenem primeru ugovarjati članstvu Makedonije, razen, ko bi ta uporabila ime NJRM. Iz sporne določbe namreč izhaja, da se

²⁸⁵ 2. člen, Washingtonska pogodba.

²⁸⁶ Pogačnik, M.: Izbrani mednarodnopravni vidiki NATA, Zbornik študij, let. 3, št. 1, 1996, str. 85-86.

²⁸⁷ Amerasinghe, C. F.: Principles of the Institutional Law of International Organisations, 2nd ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2005, str. 107. Čeprav izhaja to pravilo iz svetovalnega mnenja Meddržavnega sodišča v zvezi z vključevanjem držav v OZN, nekateri pravniki menijo, da so pravila iz mnenja splošno uporabna.

²⁸⁸ Prvi odstavek 31. člena, DKPP.

²⁸⁹ Wallace, R. M. M., op. cit., str. 263-264.

²⁹⁰ Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 261.

Grčija strinja, da »ne bo ugovarjala vlogam za članstvo ali članstvu [Makedonije] /.../; kljub temu pa si je pridržala pravico ugovarjati vsakemu članstvu, če in v kolikor bi se [Makedonija] v organizacijah imenovala drugače kot [NJRM]«. Pravilo, da ne bo ugovarjala, je torej temeljno in pravilo, da lahko ugovarja, je izjema. Ker pogojev za uporabo izjeme ni, bi moralo obveljati temeljno pravilo. Glede na to, da je Makedonija uporabila ime NJRM, v skladu z navedeno razlago Grčija ne bi smela izkoristiti izjeme in ugovarjati članstvu. Lahko pa bi sodišče določbo razlagalo v širšem kontekstu in upoštevalo tudi predmet ter cilj Začasnega sporazuma. V tem primeru bi verjetno ugotovilo, da namen sklenitve Začasnega sporazuma ni bil dajanje prednosti Makedoniji pri vstopanju v organizacije v primerjavi z drugimi državami, temveč »zgolj« normalizacija odnosov med državama. Določba bi zato načeloma lahko dopustila grške ugovore članstvu Makedonije v organizacijah, četudi bi slednja uporabljala ime NJRM.

4.2.3. Dopusten protiukrep

V poglavju 4.1.3. je bilo zapisano, da dejanje, ki bi bilo v običajnih okoliščinah sicer protipravno, v določenih izjemnih okoliščinah ni protipravno in zato zanj država ne odgovarja. Ena izmed izjemnih okoliščin je dopusten protiukrep.²⁹¹ Če bi torej Meddržavno sodišče ugotovilo, da je Grčija kršila Začasni sporazum, bi za izključitev protipravnosti svojega ravnanja in posledično odgovornosti Grčija lahko dokazovala, da je bilo njeno glasovanje o povabilu Makedonije v Nato dopusten protiukrep.²⁹²

Pravila, po katerih se presoja dopustnost protiukrepov, je KMP zbrala v že omenjenem Osnutku pravil o odgovornosti držav za mednarodno protipravna dejanja.²⁹³ Pogojev za dopustnost protiukrepov je več. Pravilo je, da morajo predstavljati odgovor na prejšnje mednarodno protipravno dejanje druge države. Protiukrepi morajo biti zato usmerjeni samo zoper državo, ki je za prejšnjo kršitev odgovorna. Oškodovana država mora drugo državo pozvati k prekinitvi kršitve mednarodnopravne obveznosti ali zahtevati reparacije zanj. Meddržavno sodišče je poudarilo, da morajo biti protiukrepi sorazmerni, torej da morajo upoštevati težo kršitve obveznosti in prizadetih pravic. Bistveno je tudi, da je njihov namen

²⁹¹ Po mednarodnem pravu so protiukrepi ukrepi, ki jih sprejme država zaradi kršitve svojih pravic po mednarodnem pravu proti drugi državi kot odgovor na njeno predhodno protipravno ravnanje. Švarc, D., op. cit., str. 84.

²⁹² Povzeto po: Karavias, M., Tzanakopoulos, A., op. cit. Pri tem se sklicujeta na Osnutek členov o odgovornosti držav za mednarodno protipravno dejanje.

²⁹³ Švarc, D., op. cit., str. 84. Glej tudi: Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 294.

doseči, da bo država, ki je odgovorna za mednarodni delikt, uskladila ravnanje s svojimi obveznostmi. Cilj protiukrepov mora biti sprememba ravnanja, ne pa morebiti kaznovanje države kršiteljice. Protiukrepi morajo biti tudi takšni, da omogočajo obnovitev prejšnjega stanja. Če so izpolnjeni navedeni pogoji, je protiukrep dopusten in država ni odgovorna za svoje ravnanje.²⁹⁴

Glasovanje proti povabilu Makedonije v Nato je bilo po grških trditvah reakcija na poprejšnje sistematične kršitve večinskega dela Začasnega sporazuma, predvsem temeljnega načela dobrososedskih odnosov, s strani Makedonije.²⁹⁵ Makedonija naj bi s številnimi iredentističnimi in provokativnimi akcijami in izjavami ter vztrajanjem pri imenu Makedonija brez namena pogajati se o dokončnem imenu kršila več določb Začasnega sporazuma.²⁹⁶ Grčija naj bi zato na mednarodno protipravno dejanje odgovorila s protiukrepom. O tem, ali je Makedonija resnično predhodno kršila Začasni sporazum, bo moralo presojati Meddržavno sodišče. Ni dvomov, da je bilo grško ravnanje usmerjeno samo zoper Makedonijo ter da je bila Makedonija opozorjena na (zatrjevane) kršitve svoje mednarodnopravne obveznosti in pozvana, naj z njimi preneha. Protiukrep je tudi takšen, da omogoča obnovitev prejšnjega stanja, to je vključitev Makedonije v Nato, ko bodo razlogi za ukrepe prenehali. Zdi se, da se bo sodišče zadržalo predvsem pri vprašanjih sorazmernosti in namenu grškega ravnanja. Za presojo sorazmernosti ravnanja bo sodišče tehtalo težo kršitve obveznosti s strani Makedonije s težo pravic, ki jih je prizadela Grčija. Odločiti bo moralo, ali je makedonska kršitev načela dobrososedskih odnosov opravičuje grške protiukrepe, ki so posegli v pravice Makedonije, da si prizadeva za članstvo v mednarodnih organizacijah²⁹⁷. Problematičen bo morebiti tudi namen sprejetih protiukrepov. Praviloma mora biti njihov namen, da država, ki je odgovorna za mednarodni delikt, uskladi ravnanje s svojimi obveznostmi. Če sklepam iz grških izjav o tem, zakaj je ovirala Makedonijo pri vstopu v Nato, je bil namen protiukrepov, da se vendarle najde dokončna rešitev za spor o imenu. To pa ni ravnanje, ki ga lahko Grčija zahteva od Makedonije in na njegovi podlagi izvaja protiukrepe. Čeprav je sicer res, da imata državi v

²⁹⁴ Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia), Judgement, I.C.J. Reports 1997, p. 7, para. 83, 84 in 87. Glej tudi: 49. in 51. člen Osnutka členov o odgovornosti držav za mednarodno protipravno dejanje. Türk, D.: Temelji..., op. cit., str. 295-297.

²⁹⁵ Embassy of Greece, Washington, DC, FYROM violated 'interim agreement', not Athens; Crvenkovski pans gov't, <http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=24543> (5.3.2010).

²⁹⁶ Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

²⁹⁷ Application to the International Court of Justice, str. 3.

skladu s prvim odstavkom 5. člena dolžnost pogajati se o imenu²⁹⁸, to še ne pomeni, da sta se državi zavezali, da v teku pogajanj tudi dejansko najdeta rešitev spora o imenu.²⁹⁹ Ker Grčija ne bi smela izvajati protiukrepov z navedenim namenom, grški protiukrep ne more biti dopusten in je ne odreši odgovornosti za kršitev Začasnega sporazuma.

²⁹⁸ Prvi odstavek 5. člena, Začasni sporazum.

²⁹⁹ Zaikos, N.: *The Interim...*, op. cit., str. 29-30.

5. Namesto zaključka

»Makedonsko-grški spor« iz naslova diplomske naloge se nanaša na dva spora med državama. Prvi je spor o imenu, ki je nastal zaradi grškega nasprotovanja ustavnemu imenu Makedonije, češ da je z njegovo uporabo ogrožena ozemeljska celovitost Grčije. Drugi je spor, o katerem bo na podlagi vloge Makedonije odločalo Meddržavno sodišče v Haagu. Makedonija očita Grčiji, da je kršila pogodbeno določilo Začasnega sporazuma, ki Grčijo zavezuje, da ne bo ugovarjala včlanjevanju Makedonije v mednarodne organizacije. V nasprotju z navedenim naj bi ravnala, ko je glasovala proti izdaji povabila za vstop Makedonije v Nato.

Namen diplomske naloge je bil z vidika mednarodnega prava pojasniti stališči držav v navedenih sporih ter na koncu podati tudi jasen in enostaven odgovor na vprašanje, katera stran ima v obeh makedonsko-grških sporih »prav«.

Poizkusila sem ugotoviti, ali za makedonsko-grški spor o imenu obstajajo mednarodnopravno veljavni argumenti za obe strani in pravila, po katerih bi se spor lahko rešil. Ugotovila sem, da je mogoče stališči držav v sporu pojasniti tudi s pravnimi argumenti (ne le zgodovinskimi) ter da obstajajo določena pravila na področju imen in simbolov držav, ki so za konkretni primer uporabna. Na spor o imenu sem gledala tudi širše, torej z vidika njegovih posledic. Dejstvo je, da so te močno zaznamovale Makedonijo. Dve najbolj aktualni posledici sta zagotovo težavno vključevanje Makedonije v Nato in EU. Prav zaradi grškega nasprotovanja vstopu Makedonije v Nato, je Makedonija Grčijo pred Meddržavnim sodiščem obtožila, da je slednja kršila njun Začasni sporazum, s katerim se je zavezala, da Makedonije ne bo ovirala v njenih prizadevanjih za članstvo v mednarodnih organizacijah.

V diplomski nalogi sem želela ugotoviti, kakšni sta stališči držav v primeru pred sodiščem in na kaj se v svojih trditvah opirata. Upala sem tudi, da bom ugotovila, kako bi sodišče v sporu lahko odločilo. Kljub pomanjkanju uradnih stališč in argumentov zanje (memoranduma namreč v času pisanja diplomske naloge nista bila na voljo), menim, da sem korektno predstavila stališči držav. Pri oblikovanju makedonskega stališča sem se oprla na vlogo, s katero se je začel postopek pred sodiščem, pri oblikovanju grškega stališča pa sem se oprla predvsem na članek dveh grških pravnikov, M. Karaviasa in A. Tzanakopoulou. Tudi za rešitev tega spora sem našlo vrsto relevantnih pravil in praks, na katere bo verjetno opozorilo tudi Meddržavno sodišče, ko bo primer presojal. Ugotovila sem, da bo sodišče verjetno

presodilo, da je za odločanje v sporu pristojno. Spor bo zato lahko presojalo meritorno. Ravnanje, ki se Grčiji očita kot kršitev mednarodnega prava, bo sodišče po mojem mnenju pripisalo Grčiji (in ne Natu), pri ugotavljanju kršitve mednarodnopravne obveznosti pa se bo moralo odločiti za eno izmed dveh različnih razlag pogodbenega določila, kršitev katerega zatrjuje Makedonija. V kolikor si bo pomagalo samo z jezikovno razlago, bo to v korist Makedonije. To je seveda možno, ker je pogodbeno določilo zapisano dokaj jasno. Grčija se odgovornosti za kršitev verjetno ne bi rešila niti z ugovorom, da je bilo ravnanje dopusten protiukrep. V kolikor pa bi sodišče menilo, da je pri razlagi določbe treba upoštevati tudi namen in predmet sklenjene pogodbe, bi verjetno ugotovilo, da pogodbeno določilo pod določenimi pogoji dovoljuje, da Grčija ugovarja članstvu Makedonije. Tak primer bi bil lahko, če Makedonija po mnenju Grčije ne bi izpolnjevala pristopnih pogojev za vstop v Nato, zapisanih v Washingtonski pogodbi. Ker sodišče zaradi omejitev v kompromisni klavzuli ne sme razlagati Washingtonske pogodbe, bi verjetno zato moralo ugotoviti, da je Grčija lahko ugovarjala včlanjevanju Makedonije v Nato.

Na koncu diplomske naloge ne morem podati jasnega in enostavnega odgovora na to, katera stran ima v omenjenih sporih »prav«. Skozi raziskovanje in pisanje diplomske naloge sem namreč ugotovila, da gre pri obeh sporih in nasploh raziskovanju makedonsko-grškega spora z vidika mednarodnega prava za kompleksno problematiko, ki odpira številna mednarodnopravna vprašanja s številnih pravnih področij. Medtem ko sem se trudila na nekaj od teh vprašanj odgovoriti, sem jih zagotovo še več odprla. A zaradi tega diplomska naloga ni nič manj pomembna za dokončno rešitev sporov. Menim, da je ravno v jasnih vprašanjih njen bistven doprinos. Nenazadnje, mar ni v pravih vprašanjih začetek odgovorov?

6. Literatura

6.1. Monografije

Amerasinghe, C. F.: Principles of the Institutional Law of International Organisations, 2nd ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Danforth, L. M.: The Macedonian Conflict, Ethnic Nationalism in a Transnational World, Princeton University Press, Princeton, 1995.

Grilc, P., Ilešič, T.: Pravo Evropske unije, 1. knjiga, Cankarjeva založba, Ljubljana 2001.

Henkin, L., Pugh, R. C., Schachter, O., Smit, H.: International Law: cases and materials, 3rd ed., St. Paul, Minn.: West Publishing co., 1993.

Jennings, R. Y. (ed), Watts, A. (ed): Oppenheim's international law, 9th ed, vol. 1, Peace, Longman, Harlow, Essex, England, 1993.

Shea, J.: Macedonia and Greece: the Struggle to define a new Balkan nation, McFarland, Jefferson N.C., 2008.

Stefanou, C., Xanthaki, H.: A Legal and Political Interpretation of Articles 224 and 225 of the Treaty of Rome: the former Yugoslav Republic of Macedonia cases, Ashgate Dartmouth, Aldershot Brookfield, 1997.

Türk, D.: Temelji mednarodnega prava, GV Založba, Ljubljana, 2007.

Wallace, R. M. M.: International law, 5th ed., Sweet and Maxwell, London, 2005.

6.2. Članki

Bantekas, I.: The authority of States to use names in international law and the Macedonian affair: unilateral entitlements, historic title, and trademark analogies, Leiden Journal of International law, No. 22 (3), 2009, str. 563-582.

Bekker, P. H. F.: Dismissal of U.S. preliminary objection to ICJ jurisdiction based on compromissory clause in bilateral commerce treaty between Iran and United States – Use of force matters not *per se* excluded from reach of 1955 Treaty – meaning of »Freedom of commerce«, American Journal of International Law, No. 91, julij 1997, str. 518-523.

Bohte, G.: Sodišče, ki pravico deli le s soglasjem strank, Meddržavno sodišče v Haagu (II), Pravna praksa, št. 21-22/2000, 27. julij 2000, str. 40-43.

Craven, M.: What's in a Name? The Former Yugoslav Republic of Macedonia and Issues of Statehood, Australian Year Book of International Law, vol. 16, 1995, str. 199-239.

Danforth, L. M.: Claims to Macedonian identity, The Macedonian Question and the breakup of Yugoslavia, *Anthropology Today*, vol. 9, No. 4, avgust 1993, str. 3-10.

Frčkoski, L.: Karakterot na sporot za imeto megju Makedonija i Grcija, Friedrich Ebert Stiftung, Skopje, maj 2009.

Hohler, B.: Odgovornost mednarodnih organizacij, v: Zbornik znanstvenih razprav ob 60. obletnici Komisije Združenih narodov za mednarodno pravo, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, 2008, str. 165-180.

Janev, I.: Legal aspects of the use of a provisional name for Macedonia in the United Nations system, *American Journal of International Law*, No. 93, januar 1999, str. 155-160.

Karavias, M., Tzanakopoulos, A.: Legality of Veto to NATO Accession: Former Yugoslav Republic of Macedonia Sues Greece before the ICJ, *ASIL Insight*, vol. 12, No. 26, 29. december 2008, <http://www.asil.org/insights081229.cfm> (9.2.2010).

Kofos, E.: The Current Macedonian Issue between Athens and Skopje: Is there an Option for a Breakthrough?, *ELIAMEP Thesis*, 3/2009, april 2009, 1-4.

Kofos, E.: The unresolved »difference over the name«: a Greek perspective, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 125- 223.

Kondonis, H.: Bilateral relations between Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 55-85.

Pazartzis, P.: La reconnaissance d'une République Yougoslave: la question de l'ancienne République Yougoslave de Macédonie (AYRM), *Annuaire français de droit international*, vol. 41, št. 1, 1995, str. 281-297.

Pogačnik, M.: Izbrani mednarodnopravni vidiki NATA, *Zbornik študij*, let. 3, št. 1, 1996, str. 81-96.

Queneudec, J.-P.: Le nom et les symboles de l'Etat au regard du droit international, v: L'Etat souverain dans le monde d'aujourd'hui, *Mélanges en l'honneur de J.P. Puissochet*, Editions Pedone, Pariz, 2008.

Sancin, V.: Odgovornost državnih organov za kršitve mednarodnega prava, XIII. Dnevi javnega prava in javnega managementa, *Javna uprava*, letnik 43, št. 2, Ljubljana, 2007, str. 501-521.

Sancin, V.: Zaradi ustavnega imena med Makedonijo in Grčijo še vedno vre, *Pravna praksa*, leto 27, št. 46, 27. november 2008, str. 15-16.

Škrk, M.: Recognition of States and its (Non-) Implication on State Succession: The Case of Successor States to the Former Yugoslavia, v: Mrak, M. (ed.): *Succession of States*, Martinus Nijhoff Publishers, Kluwer Law International, The Hague/London/Boston, 1999, str. 1-31.

Švarc, D.: Komisija za mednarodno pravo in odgovornost držav za mednarodna protipravna dejanja, v: Zbornik znanstvenih razprav ob 60. obletnici Komisije Združenih narodov za mednarodno pravo, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, 2008, str. 73-87.

Tatalović, S.: Etnični konflikti in varnost Makedonije, Teorija in praksa, let. 36, 6/1999, str. 1041-1052.

Tziampiris, A.: The Name Dispute in former Yugoslav Republic of Macedonia after signing of the Interim Accord, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 225-316.

Zaikos, N.: The Interim Accord: Prospects and Developments in accordance with international Law, v: Kofos, E.: Athens-Skopje: an uneasy symbiosis (1995-2002), Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Atene, 2005, str. 21-54.

6.3. Pravni viri

Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1948, p. 57.

Amandmaja I in II k Ustavi Republike Makedonije, Uradni list Republike Makedonije št. 1/1992, 10. januar 1992.

Annex V, Draft Proposed by Cyrus Vance and Lord Owen, 14. maj 1993, v: United Nations Security Council: Letter dated 26 May 1993 from the Secretary-General addressed to the President of the security Council, S/25855, 28. maj 1993.

Application of the Interim Accord of 13 September 1995, Order of International Court of Justice, 20. januar 2009.

Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and main Challenges 2009-2010, COM(2009) 533, Bruselj, 14. December 2009.

Commission of the European Communities, The former Yugoslav Republic of Macedonia 2009 Progress Report, SEC(2009) 1335, Bruselj, 14. oktober 2009, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/mk_rapport_2009_en.pdf (10.2.2010).

Conference on Yugoslavia, Arbitration Commission, Opinion No 6, I.L.M., vol XXXI, št. 6, Washington, november 1992, str. 1507-1512.

Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z UL ZN, Priloga resolucije GS OZN, št. 2625/XXV, 24. oktober 1970.

Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with commentaries, Report of the International Commission on the Work of its 53. Session, A/56/10, 2001.

Dunajska konvencija o pogodbenem pravu, United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p. 331, 13. maj 1969.

Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia), Judgement, I.C.J. Reports 1997, p. 7.

Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia: Interim Accord, United Nations, Treaty Series, Vol. 1891, I-32193.

Heads of State and Government, Bucharest Summit Declaration, Bucharest, 3. april 2008, http://www.summitbucharest.ro/en/doc_201.html (10.2.2010).

Heads of State and Government, Riga Summit Declaration, Riga, 29. november 2006, http://www.nato.int/cps/en/SID-A2DD1408-F26C9A99/natolive/official_texts_37920.htm?selectedLocale=en (10.2.2010).

Lizbonska pogodba, Uradni list Evropske unije, C 306, 17. december 2007.

Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgement, I.C.J. Reports 1986, p. 14.

Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia: Application to the International Court of Justice, Dispute Concerning the Implementation of Article 11, Paragraph 1 of the Interim Accord of 13 September 1995, 13. november 2008.

Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Preliminary Objection, Judgement, I.C.J. Reports 1996, p. 803.

Order of the President of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic, C-120/94, 19. marec 1996.

Order of the Court, Commission of the European Communities v. Hellenic Republic, C-120/94 R, 29. junij 1994.

Pogodba o delovanju EU (prečiščeno besedilo), Uradni list Evropske unije, C 115, 9. maj 2008.

Pogodba o Evropski uniji (prečiščena različica), Uradni list Evropske unije, C 115, 9. maj 2008.

Poročilo Komisije za mednarodno pravo o delu 56. zasedanja, I.L.C. Report, A/59/10, 2004, http://untreaty.un.org/ilc/reports/english/a_59_10.pdf#xml=http://untreaty.un.org/dtSearch/dtSapi6.dll?cmd=getpdfhits&DocId=30&Index=D%3a\UNTREATY\UNTREATY.ORG\ile\dtSearch\Indexes\ILC-Reports-English&HitCount=9&hits=1+2+3+23+24+25+30+31+32+&.pdf (5.3.2010).

United Nations Security Council, Resolution 817 (1993), S/RES/817 (1993), 7. april 1993.

United Nations Security Council, Resolution 845 (1993), S/RES/845 (1993), 18. junij 1993.

United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgement, I.C.J Reports 1980, p. 3

Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča, Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, Ljubljana, 1992.

Washingtonska pogodba, Washington D.C., 4. april 1949,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (10.2.2010).

6.4. Izjave za javnost, novinarski članki, poročila

Australian Macedonian Advisory Council: Macedonian Name Issue – self-determination or territorial aspiration?, <http://www.americanchronicle.com/articles/view/81184> (5.3.2010).

Dokmanovic, M., Mihajlova, E., Hristovski, Z.: National security strategy from the view of the civil society, A contribution for a regional security strategy, Institute for Strategic Research and Education, 2006,
http://www.isie.org.mk/download/research/National_security_strategy_Macedonia.pdf
(10.2.2010).

Griechenlands Alleinanspruch auf die Bezeichnung, Neue Zürcher Zeitung, 17. september 2008,
http://www.nzz.ch/nachrichten/international/griechenlands_alleinanspruch_auf_die_bezeichnung_mazedonien_1.839501.html (5.3.2010).

Jakov-Marusic, S.: Slovenia Offers to Help Macedonia, Skopje, 18. januar 2010,
<http://www.balkaninsight.com/en/main/news/25038/> (9.2.2010).

Macedonia »Name« Solution Before EU Talks, Balkan Insight, 20. junij 2008,
<http://www.balkaninsight.com/en/main/news/11204/> (10.2.2010).

Macedonia's Name: Breaking the Deadlock, International Crisis Group, Europe Briefing No. 52, Priština/Bruselj, 12. januar 2009.

Macedonia's Name: Why the Dispute Matters and How to resolve it, International Crisis Group, Balkans Report No. 122, Skopje/Bruselj, 10. December 2001.

Pr. Nikos Zaikos as regards the FYROM name issue,
<http://www.everygreek.com/blog/nikos-zaikos-regards-the-fyrom-name-issue-328.html>
(5.3.2010).

The Name Issue, Exposing and deconstructing the Greek arguments, Institute for Social and Humanities Research Euro-Balkan, julij 2009,
<http://euba.edu.mk/CIA/Exposing%20and%20deconstructing%20the%20Greek%20arguments.pdf>
(9.2.2010).

To Name or Not to Name? Greek Nationalism Ltd., Center for Research and Policy Making, Policy Brief No. 17, Skopje, april 2008, str. 4,
<http://www.crpm.org.mk/Papers/Policy%20Brief%20Nato.pdf> (9.2.2010).

6.5. Internetni viri

Embassy of Greece, Washington, DC, FYROM violated 'interim agreement', not Athens; Crvenkovski pans gov't,
<http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=24543> (10.2.2010).

Embassy of Greece, Washington, DC: FM details Greek positions on 'name issue' in press editorial,
<http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=1&folder=19&article=23259> (5.3.2010).

European Commission, Enlargement, EU – the former Yugoslav Republic of Macedonia relations,
http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm (10.2.2010).

Evropska komisija, Širitev, Države na poti k članstvu EU,
http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/countries-on-the-road-to-membership/index_sl.htm (10.2.2010).

Evropska komisija, Širitev, Pogoji za članstvo,
http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement/index_sl.htm (10.2.2010).

Macedonia files its Memorial at the International Court of Justice,
<http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=318&id=578> (9.3.2010).

Ministry of foreign affairs, Greece in the world: The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue, <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM+-+THE+NAME+ISSUE.htm> (5.3.2010).

Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia, Goals and priorities,
<http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=308> (5.3.2010).

Ministry of foreign affairs, Republic of Macedonia: Macedonia and NATO,
<http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=313> (10.2.2010).

NATO Enlargement, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm (10.2.2010).

NATO Handbook, The 1995 Study on NATO's Enlargement,
<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb030101.htm> (10.2.2010).

NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48830.htm (2.10.2010).

Razumeti novi NATO: predstavitev partnerjem, <http://www.nato.int/docu/und-nato/und-nato-slv.pdf> (2.10.2010).